

Dnesek

ROČNÍK I.

V PRAZE 16. LEDNA 1947

CENA Kčs 3.50

Jak hovořit

FERDINAND PEROUTKA

Jak jsem viděl Anglii

Dr FRANTIŠEK KAFKA

Marxismus a náboženství v SSSR

JAN SLAVÍK

Spřežení bez kočího

FERDINAND VALENTA

Boj o čtyři miliardy

Dr OLDŘICH BOBEK

Odpověď komunisty na poznámky o propagaci dvouletky OLDŘICH HAVRÁNEK

Jeden anglický film - Němci a Češi — Skoro pohádka — Kultura, o níž se nemluví
Státní zaměstnanec by chtěl splnit národní povinnost — Jeden lék na hospodářskou
krisi umění — Kudy na to s knihou? — Morzakor 1946 — Mládež — Hlas jiné mlá-
deže — K dopisu 18-19leté — Smíšená manželství — Listárna redakce

KRÁSNÁ KNIHA V DOKONALÉ VAZBĚ
BIBLIOFILSKÉ

Karel Dudašek, Praha II,
Na příkopě 26. Telefon 294-74. Pasáž Živnobanky.

Kouření bez oharků!

Není Vám líto oharky zahazovat
anebo trapné je schovávat? Raději
přecpávejte cigarety do dutinek
Abadie, nemusíte pak oharky ani
zahodit, ani schovat a využijete ta-
bák do poslední snítky!

Fráňa Šrámek sedmdesátník

K významnému životnímu jubileu národního
umělce vycházejí nová vydání dvou jeho knih

TĚLO

... a nadáli jsme se, že právě mládež učiní tuto knihu svým mentálním a uměleckým východiskem. Což se také stalo v míře vrchovaté a Fráňa Šrámek, jenž ve své čestné skromnosti popularitě se vždy vyhýbal, se stal z nejvlávnějších osobností českého básnictví popřevratového.

396 stran, cena brož. 120 Kčs, váz. 150 Kčs.

Arne Novák

RÁNY, RŮŽE

... Krásné je na nových Šrámkových básních právě jejich upřímné vidmo stárnutí a stáří, nezakrývaného a nezastíraného, ale uzrálé nějak tragisovaného odleskem z hloubek času, světlem ještě jednou zasálavším z kořenů mládí.

96 stran, cena brož. 40 Kčs.

Jaroslav Janů

U knihkupců

Nakladatelství Fr. Borový

OBSAH DNEŠKA Č. 42: Prof. Dr. JOSEF GRŇA: Kapitoly z odboje. — RUDOLF BECHYNĚ: Řím musí být souzen a odsouzen. — VÁCLAV RABAS: Uměče, slev! — VÁCLAV KLUZÁK: Aspoň tři děti. — Dr. JAROMÍR PŠENIČKA: Poznámky k očištění. — LADISLAV COLLÁK: Slováci, ruku na srdce! — Poznámky k propagaci dvouletky. — K úřednímu slohu. — Politické dojmy v Brně. — Z technických důvodů. — Chránit vdovy a sirotky... — S bubnem na čápa? Boj o čtyři miliardy. — Morzakor 1946. — Mládež. — k dopisu 18-19letých. — Zimní čas a kritika. — Občan obyčejný píše obyčejnému občanu. — Smíšená manželství.

Dnešek

řídí Ferd. Peroutka

VDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 198.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný redaktor Ed. Va-

Jak jsem viděl Anglii

Anglie prožívá teprve nyní těžkosti, jejichž pramenem je druhá světová válka.

Jednou z nich jsou škody, vzniklé bombardováním. Londýn je více poškozen válkou, než bychom čekali. Víme, jak odolní byli Angličané proti německým útokům i v době, kdy jejich obrana nebyla dosti mocná. Ale je rozdíl mezi německými městy, zničenými bombardováním, a mezi bombardovanými částmi Londýna, kde na př. část City je úplně shlazena s povrchu. Angličané ihned po náletu odstraňovali trosky, upravili okolí, vystavěli zídky okolo zbylých konstrukcí a připravili tak kolemjdoucímu za války psychologicky ne tak tíživý obraz. Němci se sytili myšlenkou na pomstu, chodíce okolo neupravených rumišť, Angličané se uklidňovali uprostřed války pro další boj.

Z tisíců poškozených domů Anglie vznikl nejnaléhavější problém: otázka bydlení. Statisíce mladých vysloužilých vojáků se vrací z vojny a chce si založit domácnost. Není však bytů. A proto socialistická vláda Attleeeova jako volební i pracovní program položila heslo: housing. Stavba nových domů; and jobs. Což značí: pracovní místa pro ty, kteří dosud zemi sloužili v uniformě.

Na toto — vedle připravované nacionalisace — je zaměřen prozatímní program vlády. Stavějí se domy, normalisují a typisují se používané součásti domů, jako kamna, okna, dveře, schody, dokonce vznikla v Anglii továrna na výrobu betonových, předem zhotovených domů; skládají se na místě z hotových tvárnic, vyráběných v továrně na běžících páslech a sušených parou. Vláda se snaží ve světě zakoupit licence na nové typy rychle budovaných domů. Stavějí se jednak provisorní domy, vypočtené asi na deset let trvání, ale přece hygienické, jednak domy »na generaci«, dlouhodobého trvání.

Stejně úsilí se věnuje zařazení propouštěných vojáků do práce. Zatím nelze mluvit o nezaměstnanosti Anglie. Utáhla si opasek, když skončil Lend and Lease Act a když měla v Americe potíže s půjčkou, a snaží se co nejvíce vyrábět, aby měla exportní zboží. Jsou i stížnosti na přílišné omezení domácí spotřeby; i Anglie se těšila, že si vynahradí po válce, co si musila odeprít v době boje. Válkou však nesporně zchudla, ztratila řadu bodů imperia, které byly téměř na století pronajaty Americe, ztratila své kapitálové investice v zemích, jež Němci obsadili, a začíná nově s tvorbou kapitálu.

Nemoderní Anglie

Potřebuje nové vnitřní investice. Proti americkému průmyslu její výrobní způsoby byly mnohde již před válkou zastaralé a válka tento náskok USA ještě zvětšila. Nové investice mohou být opatřeny jednak půjčkou ze zahraničí, jednak vnitřními úsporami. Amerika poskytla Anglii půjčku, které bude použito zčásti k zlepšení vnitřní spotřeby, z největší části k novým investicím průmyslovým. Na nárožích ulic velké plakáty zvou Angličany, aby šetřili a ukládali peníze ve státních bonech.

Vláda má nyní na pět let dosti rozsáhlé plné moci a může připravovat přeměnu některých zastaralých výrobních neb kapitálových forem na modernější, sociálnější způsoby podnikání. Anglická banka byla znárodněna, stejně tak doly, a projednává se věc znárodnění průmyslu hutního. Znárodnění se připravuje a projednává velmi pečlivě a nepřekotně. Anglie přebírá při znárodnění celý dosavadní výrobní systém i s podnikateli, kteří zůstávají v závodě dále činní jako zaměstnanci znárodněného prů-

myslu. Uhelná rada, řídící doly Anglie, je sbor, v němž nejmladší člen je asi čtyřicátník. Odměna za znárodněnou podstatu je určena výrokem rozhodčí komise, obdobně soudu.

Pracovní morálka

v Anglii není špatná. Není však nejlepší. Je možno pozorovat následky napětí z války, únavy, vyčerpání, nedostatečné výživy, a někde i přímý psychologický pokles pracovní vůle. Mzdy dělnické se zlepšily o 30—50% proti předválečné době. Výkon klesl průměrně asi na 80% předválečného výkonu. Dost často probíhají nyní v Anglii dělnické stávky, a je jisto, že při vládě konservativní by jich bylo o mnoho více. Nejsou to ani tak stávky k vynucení vyšších mezd, jak je vidíme nyní v Americe, jako spíše o lepší pracovní podmínky psychologické, o opuštění některých method zaměstnavatelské politiky, nebo stávky jako protesty proti porušení obvyklých method vyřizování rozporů. Nedávno byla v londýnských docích stávka, protože dva nakladači byli odevzdáni policii pro drobnou krádež, ponechání několika rajských jablíček. Dělnictvo nechtělo chránit fakt odcizení, bránilo se však porušení smlouveného postupu, kde tyto záležitosti měla vyřídit odborová organizace.

Jobs and liberty

Byla učiněna výtka vracejícím se vojákům, že si příliš vybírají místa. Na jiné straně vzrůstá počet loupeží, krádeží nebo přeapadení, kde zatýkáni jsou mladí pachatelé. Často tě na ulici osloví mladý člověk s prosbou o příspěvek na večeri či nocleh. Sociální problém Anglie zřejmě není ještě rozřešen. A mladí jsou mezi mlýnskými kameny.

S připravovaným znárodněním některých průmyslových sektorů a zejména s hlubokou přeměnou společnosti k lepší sociální úpravě dochází v Anglii k situaci, v níž Angličané vidí mnohde omezeny ony tradiční svobody, na něž byli po staletí zvyklí. Anglie rovněž směřuje k řízenímu hospodářství, i když jen v generálních liniích a v klíčových, hlavně exportních průmyslech, je s tím však spojena větší podrobenost nařízením vlády. Válka znamená vždy řízené hospodářství do všech důsledků; po válce se však řízené hospodářství pocituje tíživěji jako omezení volnosti jedincovy, a na to si Angličané jen zvolna a těžko zvykají. Kritisují svobodné vady reforem, přílišnou papírovost řízení a těžkopádnost úřadů. »Než ty ovečky příliš rychle ven z ovčince, je z toho zmatek.« volá na satirickém obrázku matka-parlament na ministra Morrissona. Každá ta ovečka představuje nějaký nový návrh zákona, který vláda parlamentu předkládá...

Posice vlády

Nedávno proběhly doplňovací volby v okrese, kde poslankyně-labouristka odešla do jiné, úřední posice. — V hlavních volbách dostali labouristé 24.000 hlasů, nyní jen 19.000, uhájili však kandidaturu nového poslance, jimž byl bývalý předseda studentského socialistického klubu z význačné university. Konservativci v prvých volbách soustředili na jednoho plukovníka (a voják je v Anglii přítažlivou postavou volební!) dříve 12.000, nyní 17.000 hlasů. Obě strany to považovaly za úspěch, vládní proto, že neztratila okres a měla většinu 2000 hlasů, opoziční proto, že od hlavních voleb jí přibýlo na úkor labouristů 5000 hlasů. Je to symptom, který třeba oceňovati kriticky. Jednak je na nejbližší dobu do hlavních voleb labouristická většina ve sněmovně naprosto zaručena, jednak proto, že volby se daly v nejhorší neděli, která psychologicky proti

vláda byla: v den, kdy byly zavedeny chlebové lístky. I v dalších volbách se labouristé drží.

Labouristická vláda má v parlamentě takovou většinu, že může prakticky vládnout bez opozice. To by ovšem odporovalo duchu anglických tradic; vždyť vůdce opozice v parlamentě je stejně tak služebníkem krále, jako jím je vůdce vlády a k námitkám opozice se přihlíží. Nehledě k tomu, může se vyskytnouti i ve vládní straně skupina, která nebude souhlasit s navrhovaným zákonodárstvím a část opozice bude proň hlasovat. Jakmile však je jednou odhlasován, je i špatný zákon pro Angličana zákonem. Teprve nedávno zavedli v Anglii chleba na lístky, věc dosud nepoužitou ani za nejprudší války. Jen velmi těžko bylo možno přimět pekaře, aby se přizpůsobili výrobním schématům, které vláda předložila. Nakonec sám vůdce opozice doporučil veřejným projevem, aby se pekárny v zájmu státu novému hospodářství přizpůsobily a během 14 dnů proběhla hladce reorganizace chlebových přidělů. To je onen smysl pro ukázněnost, která je anglickou vlastností po staletí a kterou má i generace současná. Ministr tu je stejně vázán na své přiděly jako poslední dělník. Každý Angličan by považoval za neslušné vůči komunitě, kdyby zašel v poledne ještě do druhé restaurace, aby se dojedl. A dnešní britský jídelní lístek je velmi hubený. V drahých restauracích platíte sice více za »couvert«, nedostanete však více jídla. Rozdíl mezi malými a luxusními podniky je v jakosti jídla, ne v množství: každý musí sníst předkrm nebo polévku, hlavní jídlo a moučník, nikde nedostane dvě hlavní jídla a účet nesmí přestoupit 5 sh.

V zahraniční politice není, jak bývalo

Anglie prožívá nyní také velké těžkosti imperiální i těžkosti zahraničně-politické. Palestina a Egypt, ale stejně tak Indie a Německo jsou hořlavými místy světového soustátí. Neméně závažné jsou přeměny hospodářské, které probíhají uvnitř tohoto imperia, jako na příklad vzrůstající vliv Severní Ameriky na hospodářskou politiku Kanady, jejímž důsledkem je nedávné vyrovnání hodnoty kanadského dolaru k dolaru americkému. V Anglii byla vyslovena obava, že Amerika použije své půjčky k tomu, aby vnikla hospodářsky ještě více do britského soustátí.

Největší změnu však prodělává zahraniční anglická politika v tom, že nemůže již býti rozhodčím ve sporech evropských států, jak tomu byla dosud zvyklá. Vidí najednou, že stará politika evropské rovnováhy, v níž se podle svých cílů mohla přidávat na tu či onu stranu, není již prakticky možná, a hledá proto nové cesty. Na jedné straně si Anglie uvědomuje, že přítomná nevykřystalizovaná poválečná situace je pro všechny spojené státy chvílí, v níž budou definitivně a pevně zaujaty posice a okresleny hranice vlivů. Na druhé straně nevychází z války politicky posílena, hospodářsky však zchudlá. Má podvědomý strach z americké hospodářské nadvlády. Nepřeje si války a nesměruje k ní, nechce však vzdát žádnou ze svých posic, které si zvykla historickým právem držet. Pro svůj obchod potřebuje evropská i světová odbytiště. Německo je jí dnes tíživým břemenem správním, které zatěžuje svým schodkem státní pokladnu. Z těchto reálných sil se rodí ona rozhodnutí, s nimiž se setkáváme v mezinárodní politice Velké Britannie.

V Anglii má veřejné mínění odjakživa velkou váhu. Anglický dělník nebo obchodník si nepřeje nové války. Chce důstojný mír po dvou těžkých válkách. Ohlíží se po dobách mezinárodní shody a ví, že je nutno se dohodnout s druhými spojenci o budoucím uspořádání světa. Nechce však při tom, aby příliš utrpěl prestiž imperia. Široké vrstvy touží po tom, aby bylo dosaženo dohody s Ruskem a nastupena cesta trvalé spolupráce. Toto mínění může velmi silně ovlivnit v nejbližší době i mezinárodní jednání.

Oni a my

Dnešní Anglie sleduje živě Československo. Labour Party posílá k nám k studiu znárodnění co chvíli někte-

rého odboráře. Britská parlamentní delegace, jež se od nás nedávno vrátila, všimla si bedlivě kladů nacionalisace i zatížení jejich obtíž. Viděla, že život u nás má dynamický průběh; že jsme handicapováni potížemi mezinárodní dopravy. Zmínila se o slovenské industrialisaci i o potřebě kapitálových investic v těžkém průmyslu, o poklesu výkonnosti, ale i o dobré spolupráci vedení závodů a dělnictva. Zástupce universit upozornil na ztráty, které inteligence za války utrpěla v odboji a navrhl spolupráci i podporu nově vznikajícím našim universitám. Zajímali se o problém komunistické strany jako neoposici, tvořivé a čelné složky vlády; nepřehlédli však historii Olomouce a Plzně a označili ji jako pokus o jiné metody. Líbila se jim shoda všech stran a odstranění byrokratické mezivlády. Část jich navrhovala pokračovat v pomoci UNRRA, část byla proti. Jíme totiž nikoliv kaloricky, ale kvantitativně více než Angličané, a poslankyně-žena prohlásila, že pomoci není třeba. Viděla ovšem jen pomoc v potravinách, nikoliv přísun surovin. Poslanec-horník řekl, že viděl u nás ženy při betonu a že ta práce je pro ženy příliš těžká. — Dnešní náš politický a duchovní stav označili poslanci, vracející se od nás, jako »boj o vlastní duši Československa«.

Není nezajímavé provést rozhovorem s lidmi různých vrstev zkoušku současného veřejného mínění

o vedoucích osobnostech Anglie.

Měl jsem rozhovor s komunistkou. Otec-nižší vládní úředník; muž - elektrotechnik. Bratr - inženýr, kdysi konservativce, nyní komunist; musil se těžce probíjet k vzdělání. Nebyla velkým theoretikem marxismu. Obtíže neviděla v soukromém vlastnictví výrobních prostředků, ale v nákladné civilní listě královské rodiny. Z politiků své strany obdivovala Harry Pollita, generálního tajemníka, který z 50 let svého života prý strávil asi 20 let ve věznicích. Churchill? Nic horšího si o něm nemohu myslit. Eden? Co jsem četla, bylo dobré. Nebude nikdy přítelem socialismu. Kdyby se komunisté spojili s labouristy, pak by teprve byla Anglie socialistickou. Bevin? Dělá hodně potíží s Ruskem. Moc dobrý není. Měli bychom vyklidit Řecko a vůbec nedělat se státy politiku moci, ale přátelství. Středozemní moře je důležité, ale neznamena to, že musíme mít obsazeny násilně nebo proti vůli národů výchozí body. — Attlee? V pořádku. Dobrý jako každý jiný. Celá vláda dohromady? Celkem nic význačného. Nacionalisace? Docela správně! Chlebové lístky? Nemám je ráda. Ale vláda by to nedělala, kdyby nemusila, vždyť tím ztrácí hlasy. Atomová bomba? Měli by popravit vědce, kteří ji vynašili.

Rozhovor s vedoucím lékařem-socialistou v průmyslovém okrese: Když před dvěma roky běžel na plátně Stalinův obraz, měl větší potlesk než Churchill. A dnes jsme Rusku tak daleko. Škoda!

Dělnický inspektor továrny, socialista, rodem Ir. Churchill? Nemám rád jeho konservativní životní způsob; líbá rád ruku královně. Ale je to otevřený, přímý člověk, říkal, co si myslí, a uměl to. Attlee? Snaží se. Ale je studený. Mají někdy daleko k lidu, ti naši socialisté. Zapomínají, kdo je zvolil! Bevin? Socialista v konservativních botách. Eden dovedl vyjít s Ruskem, dohodl se se všemi.

Konservativní paní v Oxfordu: Churchill? Nádherný člověk. Eden? Muž na svém místě. Vyšel se všemi zeměmi. Bevin? Chybí mu vzdělání pro mezinárodní politiku. Dělá však ve světě důkladnou práci. Attlee? Pořádný člověk; chybí mu po boku Churchillova postava.

Ředitelka školy v Edinburgu, kritická, konservativce: Attlee a Bevin nemají dost erudice pro mezinárodní politiku. Neumějí někdy vystihnout, nač druhý mluví. Chamberlain byl dobrým starostou Birminghamu, ale nedorostl místa ministerského předsedy. Když Eden něco říkal, věděl, co druhý ví, chce a udělá. Bevin řekne, a druhý si udělá, co chce.

Vzdělaná žena z »dobré střední vrstvy«, bezpartijní: Nejlepší lidé Anglie? Bevin a Eden. Je obdi-

vuji. Nevolila jsem; kdybych šla k urně, hlasovala bych asi konservativně; potřebovali bychom však vládu celonárodní, jako za války. Pro tu bych hlasovala nejraději. Nejlepší lidé Anglie by se tu doplňovali.

Těchto několik rozhovorů, v nichž jsou konservativní i socialistické vrstvy zachyceny v krátké projekci politiky osob, ukazují na to, že veřejné mínění je velmi citlivé a že je zejména soustředěno na zahraničně-politický postoj Anglie. Kritika osob je — ve srovnání s našimi zvyklostmi — až příliš ostrá, zato otevřená.

Ženy

V tomto výběru osob »veřejného mínění« jsou hodně zastoupeny ženy. Ve druhé světové válce sdružená síla a obětavost žen pomohly zemi k vítězství. S pěti osobami začala organizátorka Ženské dobrovolné služby, WVS, na začátku války svoji akci. Na konci války bylo milion žen v neplacené, denní a obětavé domácí službě při leteckých útocích, v nemocnicích, v sociální službě, ve službě zdravotní, ženy chudé i bohaté bez rozdílu, v šedých služebních uniformách, a tato WVS pokračuje v mírových úkolech i nyní. Sednou si na čtrnáct dní do předsíně místnosti mezinárodní konference a neúnavně vyřizují pro cizí delegáty lístky do vlaku, telefony, vzkazy, zapomenuté deštníky nebo programy prohlídek města, nejsou při tom účastny ani jedné recepce, ani jiných společenských událostí. Protože konference jsou pracovní, britská »Dobrovolná služba žen« je opravdu obětavou službou, a u oběda, který dává vláda na počest delegátů, je toho ještě méně, než v restauraci za 5 sh; delegáty pozdraví parlamentní zástupce ministrův a zdvořile se omluví v přípitu, že není odborníkem o tom, co delegace projednává. Nakonec se však ukáže, že si to důkladně prostudoval...

Nelze vystihnout malým článkem celost Anglie. Vlastně Velké Britannie nebo správněji Spojeného království. Poněvadž to je soustátí neustále se rozvíjející, v němž vztahy a svazky jeho součástí od kolonií až k dominiím jsou čím dále tím volnější; budí při dobrém studiu dojem, jako by Anglie byla učitelkou jak opravdu vládnout těm, které dříve tuhou rukou svírala. Ve chvíli, kdy má za to, že je vládě naučila, pouští sama oprať z ruky. A podivno, britské soustátí se tím nerozbíjí, nýbrž spíše upevňuje. Je to výchova k samostatnosti, i když spojená s typicky imperialistickými záměry a krisemi, postup, jenž z ovládaných tvoří druhy, pomocníky a spoluvládc. To je Anglie imperiální a imperialistická.

Je ještě jedna Anglie; taková, jak se projevuje v ovládnutí poválečných obtíží hospodářských i psychologických. A právě v této ukázněnosti a životospřávné je síla Anglie. Ukázněnost je v její povaze. Nevzbuzuje vždy lásku u pozorovatelů. Je však třeba tento rys anglické národní duše obdivovat, jako se musíme přátelit s Ruskem pro upřímnost a hloubku jeho srdce a citů a jako milujeme Francii pro bohatost a rozvitost jejího rozumu.

Dr František Kafka

poznámky

Odpověď komunisty na poznámky s propagací dvouletky

Je dobře, že do otázky propagace dvouletky bylo veřejně přihnuto. Protože však se jedná o velmi důležitý předmět, je nutno dobře se podívat, jaké to přihnutí bylo. Dvěma pisatelům z 42. čísla Dnesku se nelíbí propagace dvouletky, ale protože k propagaci zaujímá každý z nich jiné stanovisko, bude dobře povšimnout si každého zvlášť.

Prvnímu pisateli nechci odpovídat jako komunistu, protože to není nutné, neboť kdyby sledoval bedlivě práci KSČ,

její iniciativní činnost pro skutečnou socialistickou politiku, organizování pracovních brigád pro doly, zemědělství a pohraničí, iniciativní úsilí o zlepšení výroby a sociálních výhod zaměstnanců i všech ostatních občanů, a to ve všech orgánech od zaměstnaneckých debatních kroužků až po centra znárodněného průmyslu, pak by pravdivý ozvuč slova citů hledal především tam. Jisté má p. pisatel pravdu jestliže říká, že často z různých projevů je slyšet neslané, nemastné fráze. Stejně tak má pravdu, když říká, že je nutno nestydět se přiznat jí i politickému protivníkovi, když ji má. Ale nemá pravdu, jestliže požaduje jen věcné informování a vysvětlování. Věcné referování a vysvětlování je informace. Pouhá informace je pasivní, nevyhledává a nesnaží se působit na toho, ke komu promlouvá. Má jednu výbornou vlastnost, a to je ta, že ve své ryzosti je objektivní. K zveřejňování úkolů dvouletky však ve většině případů nestačí, proto musíme sáhat k propagaci, jako k průbojnějšímu bratru informace. Propagace je již vedena s jednoho určitého hlediska, vyhledává veřejnost a snaží se jí přesvědčit a získat. Má tedy propagace cíl, za kterým jde a kterému slouží. Tim, že je průbojnější a cílevědomá, má důležitý úkol zejména při naší dvouletce. Prvním úkolem propagace bylo zpopularizovat dvouletku, potom bylo nutno všeobecně veřejnost poučit o tom, co je to plánování, jak má být prováděno a za jakým účelem. Dalším úkolem bylo vytvořit v lidu nadšení pro její splnění. Současné úkoly propagace jsou udržovat a prohlubovat pracovní nadšení a obětavost, neustat se zdůrazňováním mimořádné důležitosti zřadu dvouletky z hlediska národního i socialistického. Bez propagace by bylo vůbec nemyslitelné přikročit k dvouletce v té míře, jak se to stalo. Jestliže se to zdá ještě nepotvrzeno, pak možno sáhnouti k důkazům z doby nedávno minulé, kdy se jednalo o pomoc dolům, na žních, na bramborách a řepách. Kde bychom byli s pouhou informací! Informace zaplní stránku novin a zabere stejně času jako propagace, ale výsledek je minimální ve srovnání s výsledkem, jakým se může pochlubit propagace. Tu je však nutno přiznat, že tam, kde se vyskytla propagace vulgární a vůbec jinak nevhodná, tam nadělala více škody než užítku. Nicméně byla to právě propagace, která se mimořádnou měrou zasloužila o zřad přečetných rekonstrukcí, nových budování a pomoci ve všech úsecích našeho hospodářství a dala republice miliony pracovních hodin, které vydatně přispěly k tomu, že se nám nyní daří tak, jak se máme.

Ještě bych si dovořil zapochybovat o tvrzení pana pisatele, že hodně lhat a hodně chytračit nás nutily dějiny. Dějiny podle mého soudu nás naopak učit přímostí a pravdě, protože za dějiny českého národa považují dobu Karla IV., husitů, Chelčického, Havlíčka, Palackého, Masaryka a Beneše a jiných skvělých postav naší historie a nikoliv dobu protektorátu. Tim však zase neochci tvrdit, že by charakterového ozdravení nebylo třeba. Ale i to ozdravení bude nutno pomoci propagace zanést tam, kde je ho nejvíce třeba.

Vývody druhého pana pisatele mají svůj kořen v nedůvěře k dvouletce a v nevěře v její ohromný, téměř historický význam. To, že na venkově večer vypínají radio, když je nějaký přednáškový pořad, není důkazem, že to dělají proto, že se mluví o dvouletce, ale asi proto, že zemědělecko-přírozené nemá zvláštní zájem na průmyslovém zpravodajství. Domnívám se, že pro člověka, který má živý zájem o současné hospodářské problémy, nemůže být překážkou, když z rozhlasu slyší často o dvouletce. Není divu, protože skutečně dvouletka je něco tak mimořádného, co zasahuje do všech hospodářských úseků. Mám však za to, že toto slovo bodá každého, kdo má k ní poměr všelijaký, jen ne sto procentně kladný. Ten, kdo vidí v propagaci dvouletky propagandu, buď si neuvědomuje smysl těchto slov, nebo nevidí o jak důležitém předmětu se mluví. K záměně slov propagace a propaganda je nutno poznamenat, co tato slova pro nás znamenají. O propagaci bylo již řečeno, že má za úkol přesvědčit a získat. Používám-li slova přesvědčit, pak mám na mysli rozumným a logickým argumentem. Propaganda však oproti propagaci je činnost, směřující k zastírání skutečnosti, získává ohlupováním, znásilňováním úsudku a kritičnosti. Přírozené, že žádný z těchto znaků se nehodí na propagaci naší dvouletky, protože i když je snad někde dělána nešikovně a nevkusně, přece její důvody a cíle jsou čestné a všemu našemu lidu ku prospěchu. Jestliže se něko-

mu zdá, že se s dvouletkou nadělá hodně hluku, pak je povinností toho uvědomělejšího, aby druhého poučil, o jak závažnou věc jde.

Pisatel dále píše, že náš lid »se dovede chopit díla pro radost z práce a proto, aby mohl být se svou rodinou slušně živ. To jsou velmi silné poňutky a jim můžeme hlavně děkovat za to, že obnova jde takovým tempem. Socialisace a řízení hospodářství je vymoženost a pokrok, ale náplň jí dává přirozená pracovitost našich lidí«. Pan pisatel tu dosti zřetelně napovídá, že by to bez dvouletky také šlo. A má pravdu. Šlo by to. Ale pro nás všechny musí být důležité, jak rychle by to šlo a za jakých podmínek. Znárodně podniky, jako polosocialistické hospodářské sektory, musejí vyrábět více, levněji a lépe. Zdá se panu pisateli, že bez propagace by se dalo dosáhnout toho, aby zaměstnanci v rekordní době zvýšili svůj výkon tak, aby znárodně podniky v nekratší době staly se opět aktivními? Nám nesmí být lhostejný osud zestátněných podniků, protože ani ony nemohou věčně prodělávat. I když ceníme přirozenou pracovitost našich lidí, nesmíme upírat propagaci zásluhu, že ona to byla, která ji vyvedla z ledabylosti a netečnosti k zájmu a radosti. Plně má pan pisatel pravdu, že na jednotlivce, kteří nemají toho založení, nepůsobily žádné způsoby, tedy ani propaganda (rozuměj propagace). Doufejme však, že na ně pomůže SNB nebo i vězení.

Nikoho nemusí zarazet, že se o práci nyní hodně mluví. Je to nutné, protože práce je skutečně zázračnou mastí téměř na všechny poválečné hospodářské potřeby a protože je potřeba hodně, je zapotřebí i hodně masti a aspoň takové kvality, jako před válkou. O tom, že je nutno s propagací šetřit a podávat čtenáři a posluchači jasné a objektivní plány a výsledky, je vhodné dodat, že pro plány a pro zájem o výsledky je nutno veřejnost nejdříve získat a stále a stále poučovat. To jsou úkoly propagace. Pravdu má pan pisatel, když tvrdí, že o důležitosti dvouletky nikdo nepochybuje. Příklad však na to, jak se to vezme. Zdrucující většina je těch, kteří důležitost vidí v tom, aby byla splněna. Hrstka, avšak ne bezvýznamná, vidí důležitost v tom, aby nebyla splněna. Ta skupina lidí v našem národě, která si přeje splnění dvouletky, musí se proto otevřeně k dílu dvouletky přihlásit, musí se za ně přihlásit se vši vahou a zapojit se do účinné propagace, aby nevznikal dojem, že se jedná o věc jedné politické strany. Jedná se o věc všech poctivých lidí, kteří rádi uvidí spořádané poměry naší socialisující demokracie a otevřenou cestu k nepochybně zaslouženému blahobytu.

Oldřich Havránek

Sprežení bez kočího

Nevyskytuje se často ten zjev, a stane-li se přece, že kolem vás proletí splašený pár koní s utrženým předkem vozu, zamrazí vás v údech. Splašené sprežení za snu — do tří dnů smutná zpráva, říká lidový snář. Uvidíte-li těch sprežení bez kočího celé desítky, prodlouží se sice úměrně čekací doba zlé zprávy, katastrofa je však na obzoru zcela určitě.

Pozor proto, i když nevěříme ve sny! Stovky, ba tisíce takových divokých sprežení, se kolem nás přehnalý loňského léta, kdy byla mládež povolána k tomu, aby činem dokázala své národní uvědomění a skutečnou práci se společně podílela na zachráněí hodnot, ohrožených nedostatkem pracovních sil. Dnes, po časovém odstupu, se velmi mnoho o tomto problému píše, mluví, uvažuje, a jak jsem přesvědčen, počítá i v budoucnosti. Rozhodně bude pomoci potřebovat pohraničí, neboť skutečnost, že se úředně mluví o dvou milionech lidí (Čechů) v pohraničí, je sice potěšující pro statistiky, pro zdoání práce však nedostačující, neboť pracovníka nelze nahradit jménem, kterému jdou od práce ruce dozadu. Mládež tedy opět přijde. Bylo by proto záhodno už dnes jí na tento úkol připravovat, neboť po činu je pozdě radit.

Jako přímý, upřímný a nestranný pozorovatel mládeže při jejím pracovním nasazení na pohraničních pastvinách musím hned předem prohlásit, že mládež chybí především k l a d n ý postoj k práci, účta k hodnotám a v e d e n í. Mládež byla příliš brzy puštěna ke kormidlu i k veslům; neplačme proto nyní nad tím, že s námi zajela na skálu nebo na mělčinu. Přestřelili jsme trochu, přiznejme si to upřímně. Učili jsme mládež nejdříve politice a na práci nám po volbách už nestačil dech. Prosazovalo se heslo, že v mladých je kádr strany, ba došlo se v touze po dětských hlasech tak daleko, že pro početní, opravdu jen početní prestiž stran, jsme byli ochotni osmnáctiletého mládence jmenovat ministrem. Vzpomeňte si při tom vy, jimž přešla docela malá

třicítka, kolik ideálů vám zůstalo z prvního chmýří pod nosem, kolikrát se musíte dnes smát nápadům, jimž jste tehdy chtěli bourat svět. Myslím, že dnes, po vystrážlivění z volebních horeček, se nenajde nikdo, kdo by chtěl tvrdit, že rozhled osmnáctiletého človíčka je úměrný jeho touze stát u kormidla . . .

A toto je další a velmi závažnou složkou pro tvoření závěrů o pracovním nasazení . . .

Mluvil jsem v letním čase s krásnými typy mládeže, se skutečnými nadšenci národní i pracovní povinnosti, snažil jsem se tyto nádherné zjevy podepřít alespoň živým porozuměním, když už jinak nešlo, musím však s politováním přiznat, že šlo jen o velmi vzácné výjimky, jichž poměr k celku by se dal vyjádřit opatrným 1:10. Vedoucí, který předstoupil před své svěřence stejného stáří i studentského postavení s přisnými názory na život a žádal bezpodmínečnou kázeň, byl svými svěřenci prostě nejdříve ignorován, pak posmíván a nakonec znehožněn, protože stále ještě vládnou doby, kdy velká huba je velkostatkem a čistě srdce popelkou. Konce byly velmi, velmi smutné. Veliké děcko fídlo sprežení zrovna k prvnímu příkopu a když křičelo, aby je dobří lidé zastavili, křičelo do prázdna. Vesnice, kterou tímto způsobem opanovalo souručenství stejných, vypadala asi tak, jako u nás osada R. Huť u Kunžvartu, kterou byste považovali za ves, již prošlo deset armád a ničilo stovky loupeživých tlup.

Tisk nabubřelým typům jen pomáhal. Otiskl, co dostal. Zprávy nepodložené pravdou, zprávy sestavené samotnými brigádníky, mluví o úžasných výkonech, dotvzovaly svá slova nádhernými obrázky a na mnoha místech uspaly ostrážitost těch, kteří všechno mladé brali s rezervou. Vzpomínám si při tom na jeden takový případ:

Jel jsem vlakem a najednou zaujal moji pozornost článek s obrázky, které připomínaly můj šumavský ráj. Mě Boubínsko. Vím, že je to neslušné, číst z novin v sousedových rukou, ať mi však ten pán promine. Já jsem nemohl jinak. Obrázek Hanusova statku, nazvaného po vzoru divokého západu „Rané pod Boubínem“ mě vrátil do zelené Zátoně a já si musil chtít nechtě sáhnout na čelo, žij-li, neboť podle textu i obrázků bylo všechno kolem vzorně sklizené, mládež od rána do noci v kole, zkrátka statku chyběl jen díplom.

A skutečnost?

Šel jsem kolem toho „ranče“ na podzim a myslil si, že ta fůra žita, u níž byli mládenci fotografováni, byla jediná, kterou sklídili, neboť tři lány žita se černaly polámaný mezi neposečenými lukami, a dál od statku jsem raději nešel.

Berte proto zprávy mladých v příštím roce velmi opatrně, aby mladí samou sebechvalou nezpyšněli tak, že by i noční řádění pokládali za utrpení práce. Aby si nemysleli, že jen s nimi roste a padá svět, že mládí má skutečně jen právo na hřích. A dejte mládeži vedení. Spravedlivé, mateřsky vlídné a otcovsky přísné. To je jediná cesta z bláta. A pošlete s nimi na venek pány učitele!

Studentík, který tajně na záchodě tahal „vajgla“ o přestávce a skrýval se v parku s děvčátkem před profesorskými brýlemi, přišel volný, divoce volný do ještě dvočejší a volnější opuštěné země a první, čeho se chytil, byly ty zakázané krajčičky. Cigareta, děvče a pítí. Velikášství, jímž se honosil před svým dočasným ideálem, lze shrnout do jediné věty: to je bezva kluk, ten se uměl bezva slejt! Ostatní doplňky, jako zarostlá brada, heslo „Tejden se nemejem“, schválně roztrhané kalhoty, lahvička s kořalkou a fajfka v kapse, jen smutně doplňovaly obrázek mládeže. Jedinci se utopili jako růže v bahně . . .

Jsem přesvědčen, že podobných zjevů by se vyskytlo velmi málo, kdyby mládež byla vedena i v práci učitelem s shorem, neboť mládež je třeba především občanské kázně, vštěpované školou, a teprve na posledním místě kázně stranické, která venkonce vedla k nekázní, protože politické přehradily rozbitou pracovní jednotu. Jsem přesvědčen, že by se skupina dvaceti chlapců, vedená učitelem, neodvážila vyslati svého „šerifa“ do „tábora“, aby tam nakoupil za 40 Kčs chleba a potravín a za zbytek peněz do 1.200 Kčs si poručil kořalku, jako se stalo v Horní Vitavici na Šumavě.

A nad esudem zklamanych děvčat neplačte, neboť chlapci jsou takoví, jakými je děvčata vychovávají. Dobyvatelem je každý. Ani ten nejspatnější však se nezachová hrubě k děvčeti, o jehož mravních zásadách je hluboce přesvědčen. I těm dejte na cestu místo šortek a podprsenek jako jediného ústroje do horké přírody starostlivou učitelku, která by rozuměla volání léta v pravém smyslu toho slova, ale i volání povin-

ností, které jediné vytvářejí charakter. Víím, že mládež bude brnět: »Kruc, i na venek nás doprovází ten protivný dědek nebo babka«; nelze však jinak. Skotačivost má přísné hranice a národu bude milejší a zdravější, bude-li mládež od čtrnácti do osmnácti pod spravedlivým dozorem pracovat, než bez dozoru propíjet své i maminciny peníze a zabíjet v sobě čistotu jako průvodní znak mládí. Tato odvěká symbiosa učitele i žáka přinese užitek i učitelům, neboť teprve ve volnosti a na srdci přírody se člověk stane buď šelmou, jejíž zárodek v každém dřímá, nebo vzorem mravnosti jako základního předpokladu pro zdravý postoj a poměr k práci.

Ferdinand Valenta

Jeden anglický film — Němci a Češi

»Pokusy o uvedení anglického filmu na německý trh ztroskotaly jak to přiznávají londýnské noviny. Nejprve byly promítány anglické filmy s německými podtitulky, jež však neměly málečtou odezvu a proto byla celá řada filmů rychle synchronisována. Ani to však nepomohlo, neboť první film »Brief Encounter« byl přijat německým obyvatelstvem s naprostým nepochopením a komentován jakožto brak, nesmysl, směšnost, kteréžto stanovisko se vysvětluje tím, že německá morálka klesla za války tak, že dnes ji už Němci nechápu.« (Novinářská zpráva.)

»Pouto nejsilnější je anglický film, který byl jakýmsi nedopatřením vyznamenan v Cannes. Je to jeden z kyčů, které dovedou rozplakat a rozrušit citlivé srdce všech dam, paní a žen a které budou tak dlouho vyráběny, dokud bude slabé pohlaví existovat. Nejzajímavější na filmu je: 1. že na anglickém venkově jsou nádraží právě tak ošklivá jako u nás, 2. že i v anglických ulicích se povalují odpadky jako u nás (a možná ještě víc) a 3. že v anglických biografech se může kouřit. To se u nás zatím nesmí. Mám dojem, že tyto tři důvody plně opravňují, aby film byl uveden.

(Citováno z českého časopisu »Program týdne«)
Z. L.

Skoro pohádka

Stalo se to v »Národním osvobození«. Otisklo besedu, která nějak pocuchala propagandu dvouletky. S čímž nepochybně souhlasili někteří, kteří tu propagandu dělají; sedli a napsali »Národním osvobození« ostroa kritiku této besedy a dostal ji autor besedy. A ten uznal, že chybil a vytkl zase redakci, že zanedbala povinnou péči; uznal, že jeho beseda zasloužila přísnou kritiku a že ji redakce měla hodit do koše. Ale beseda už vyšla a redakci nebylo nic jiného, než dodatečně říci, že beseda v rychlosti redakční práce proklouzla do tisku, ač měla být vyřazena.

Je to opravdu pohádka: jsou u nás ještě lidé, kteří dovedou říci: chybil jsem. A podobně je tu redakce, která upřímně vyzná: stalo se něco, co se stát nemělo, už se to nedá spravit, už je to vytištěno, nezbude nic jiného, než říci, jak to opravdu bylo, že se to stalo v rychlosti redakční práce. — Pozbyl vážnosti ten, kdo dovedl říci: chybil jsem? Ne. A nepozbyla vážnosti ani redakce, která dovedla říci: chybil jsem. — Z čehož plyne poučení, že úcta a vážnost nepomíjí upřímným doznáním chyby a omylu.

V leccems děláme mnoho chyb. Je to přirozené a nutné. Děláme tolik nových věcí, je za námi tolik a prudkých změn, že ani ten, kdo si pevně umíní, že se bude chybám vyhýbat, na konec přece jen nějakou ohybu udělá. Chyb se nedopustí jen ten, kdo nic nedělá. A také: chybami se lidé učí. Chyby jsou dobrým učitelem; má ovšem jednu nevýhodu: je velmi často velmi drahý. Bylo by však v leccems daleko lépe u nás, kdyby ti, kteří někdy chybní, měli také odvahu říci: chybil jsem. Není mnoho takové odvahy u nás.

V. G.

Kultura, o níž se nemluví

Ve styku člověka s člověkem je mnoho oblastí, kde o kultuře nehovoříme, ale kde ji všichni více nebo méně cítíme jako samozřejmý fakt dnešní civilizace. Řekli bychom: občanská výchova, kdyby šlo jen o naše občanské chování; o pravidla denní slušnosti, o způsob našeho počínání ve společnosti, o to jak se chováme k osobám starším v tramvaji a jak si vedeme při jídle, společenské zábavě nebo na koncertě.

Je přezřitek mluvit o kultuře jen tam, kde jde o vědu, umění, literaturu, divadlo, architekturu, bytový standard. Ale je užitečné uvědomovat si zvláště v dobách, kdy děláme plá-

ny, že kultura není jen ona oblast duchovní práce a duchovních požitků, již běžně slovem kultura označujeme, ale že kultura je především také záležitostí našeho srdce a svědomí, našeho upřímného nebo méně upřímného úsilí o zlepšení života vůbec. Ve vztahu k bližnímu a společnosti to znamená, že kultura přestává tam, kde nastupuje jakýkoli druh sobectví: politické, byrokratické, policejské. Naše úřady se topí v nepochopitelné a přímo provokující neuctě k našemu času, k našim pracovním a rodinným starostem, k našim hmotným obtížím a k naší životní úrovni vůbec. Aby byla vyřízena třeba jen malicherná záležitost, stojíme my, úředníci, profesoři, lékaři, spisovatelé, právníci a novináři — ale ovšem i jiní — ve frontě před pracovním stolem jiného úředníka, který nám má podepsat nebo potvrdit náš papír, ač by bylo lze vše vyřídit poštou. I byrokratická administrativa, špatná organizace, lhostejnost k starostem spoluobčana a ovšem každá práce bez účasti srdce a svědomí jsou zjevy protikulturní.

1. Oměšáletý národní umělec běhá po místnostech obvodní rady jedné pražské čtvrti se svou záležitostí, již by bylo lze vyřídit písemně. Ohled ke zdraví, času a umělcovu jménu neexistuje.

2. Berní správa pošle člověku, který statky pozemskými neoplyvá, platební rozkaz na 4000 Kčs 14 dní před Štědrým dnem, protože »provokuje spisovatelství«. Postiženému se zaskří v očích. Tak, že by mohl klidně ušetřit za prskavky, kdyby tu nebyly děti...

3. Venkovská máma, která ztratila za války nadějného syna - partyzána, dostane před Štědrým dnem s pomocné ošacovací akce — esesácký kabát. Asi aby nezapomněla.

4. Státní úředník oznámí v červenci narození syna osobnímu oddělení svého úřadu a dostane výchovné v únoru příštího roku. Nebylo by už pohodlnější — počkat s tou populační almužnou až na první synův kuřácký příděl?

5. Lékař z pojišťovny si jde na vinohradskou obvodní radu pro razítko. Trvá dvě hodiny, než najde »kompetentního činitele«. Patnáct nemocných čeká v jeho úřední ordinaci na prohlídku.

6. Syndikát českých spisovatelů oznámí na podzim svým členům zprávu o jisté daňové úlevě. Na berní správě o ní nevědí ještě v prosinci.

7. Sekundární nemocní nemohou být pensijně pojištěni, protože paragraf se týká jen asistentů. Není to zjev asociální, je to prostá lhostejnost.

Mohli bychom pokračovat. Je těch bolavých míst mnoho. Týká se přímo lidské slušnosti, nedílné součásti naší kultury. A týká se ovšem i srdce a svědomí. A bez těch není možná ani občanská spokojenost. Měly a mohly by docela dobře být výstražným a pedagogickým materiálem v hodinách politické či občanské výchovy, ale protože v každém školském systému je cosi zatuchlého a knižního, měly by se zabývat úřední kulturou a výchovou k tomuto druhu občanské slušnosti naše kulturní organizaci. V zájmu členů, kultury, životní úrovně československého člověka i v zájmu všech postižených.

Jaroslav Nečas

Státní zaměstnanec by chtěl splnit národní povinnost

V poslední době hlavní věci, o niž se mluví, jsou malé děti, které ještě nežijí a které by v zájmu národním i státním měly být pozvány do tohoto zamotaného světa.

Ještě dříve, než jsem dostal úřední pokyn a celkem nedlouho po své svatbě ve 27 letech jsem i já podepsal objednávku a protože příroda není lidským zařízením, věřím, že až se naplní čas mi přesně a kulantně objednané baby dodá. Tato věc tedy nedělá starosti ani mně, ani mé manželce. Ale všechno ostatní, co se okolo malého dítěte točí, přináší dnes již pouze stránky šedé. Byl je přece problémem už tak otlučeným, že psát znovu o tom, že bydlíme v podnájmě v jedné světnici s příslušenstvím, by bylo zbytečným. Ovšem, až přijde ten čas a dítě se objeví mezi námi, odjede manželka k rodičům na Moravu a já zase budu muset sám ohřívát ve studeném a bez ženy tak neútulném bytě k večerí oběd z kantiny. Ale do podzimu budu mít vojnu za sebou — neboť na jaře mám jako 19. ročník teprve rukovat, zvyknu si na ledacos a tu zimu také sám přečkám.

Nebojíme se života ani já, ani manželka a ač jsme oba z domovů zvyklí na lepší standard, rveme se, jak se dá. Dnes máme dva platy, neboť, jak tomu ani jinak nejde, s jedním

bychom jen těžce vystačili. I tak žijeme velmi střídme, bez cigaret i alkoholu, a snad jediným luxusem bývá 10.—15. řada premiérových kin. Do divadla téměř nechodíme, protože je pro nás poměrně drahé (i když víme, že absolutně i dnešní ceny nejsou vysoké). Nedovedu si však odpustit dobrou knihu, což mi většinou dopřeje levná cena členských knih Elku a Dp.

Až budeme mít dítě, bude nutno si odříci i většinu těchto drobných radostí. Manželka nebude pracovat a já sice pracovat budu, ale nebude peněz. Neboť, jak jsem dosud neuvedl, jsem státním zaměstnancem. A stát je přece velkomyslný a hlavně sociální zaměstnavatel, který ukazuje všem asociálům, jak se má s lidmi zacházet. Pracujeme 48 hodin jako kdekoli jinde. Mám maturitu před osmi léty a plat plných 2300 Kčs. To je tedy plat, z kterého úředník, který má mít své kulturní i společenské i životní požadavky, nemůže ovšem žít, ale nemůže také zemřít.

Stát má zájem na dětech. Mějte děti, mějte tři, mějte čtyři děti. Ale člověk, který sám živoří, má určitou mravní hrdoť vůči budoucímu dítěti a nechce je přivést do poměrů tak ubohých. Jen velká láska k dítěti dokáže přehlušit tento mravní závazek vůči nenarozenému a dovede se zařadit mezi zuby a se slibem vši možné i nemožné práce přes čas a vedlejších zaměstnání si dítě pořídit.

Uvedl jsem případ svůj. Je těžký, ale není ještě nejhorší. Reknu-li, že mám svobodného kamaráda, o dvě léta mladšího, který se nežení jen proto, že je učitelem, řeknu vše. Maturoval v 41. roce na reál. gymnasiu a po revoluci začal po nějakém krátkodobém kursu učit. Dnes učí na měšťance (má klasifikaci pro obecnou školu) v menším městečku na Hané. Litují-li mnohdy sám sebe a své kolegy, nad ním bych plakal. Ač studoval celá léta se samými jedničkama a také tak výtečně maturitní vysvědčení si donesl, odešel po revoluci na kantořinu jen z ideálů a snad vlivem rodičů, obou učitelů v pensí. Dnes má 1800 Kčs platu, z kterého si musí vše kupovat a platit drahé obědy, neboť na rozdíl od podniků nemají školy levné závodní kuchyně. Z toho má ještě platit cesty na pedagogickou fakultu a celou útratu. Ale aby ani to nebylo dost, visí na jeho bedrech ještě jiný kříž. Třikrát týdně jezdí do jiné vsi učit. Dva kilometry na dráhu, několik stanic vlakem, dva kilometry ve vsi z dráhy. A když jede domů, tak zas naopak. Snad víte, že státní úředník se středoškolským vzděláním má při služebních cestách nárok na cestovné II. třídy vlaku, 80 Kčs denních diet a 70 Kčs event. nočního. Nikdo z nás však nevěděl, že učitelé jsou takoví páni, že peníze nepotřebují. Proto dostane přítel velkomyslně od pana ředitele na cestu peníze na jízdenku III. třídy s 33proc. slevou.

Můj přítel má také rád děti. I cizí. Má však děvče a jak znám tohoto snilka, těší se horoucně na svou vlastní rodinu. Dnes je už zahořklým kantorem a čím dál více dává nám za pravdu, aby opustil své vyvolené povolání a uchytil se jinde. Věřím, že ve jménu rodiny, kterou si toužebně přeje založit, se nám podaří jej již brzo k tomuto kroku přemluvit.

Socialistický stát ukázal kromě slov dosud malé pochoopení pro dítě. Dokud stát jako takový neodmění po zasluzce vykonanou práci, dokud budou jeho zaměstnanci placeni hůře, než leckterí vrátní v soukromých či národních podnicích, dotud nebude mít právo zvát se státem sociálním. A dotud si budou moci všichni lidé ukazovat jako na bílou vránu na státního zaměstnance, který z hloubi svého citu si dovolí ten strašlivý luxus mít ne tři, ale alespoň jedno jediné dítě.

M. K.

Jeden lék na hospodářskou krizi umění

Přečetl jsem si se zájmem článek dr. Jiřího Hejdy o hospodářské krizi umění a zamyslel jsem se znovu nad nápadem, který mne už dávno pronásleduje. Naše umění, kulturní i vědecké instituce vůbec, trpěly už za první republiky nedostatkem podpory velkých podniků průmyslových, které zpravidla se odvolávaly na to, že veškerá věnování ve prospěch kultury jsou podle zákona nuceny zdanit. Proto raději zařizovaly zasedací síně a zařazovaly tyto náklady do provozních nákladů nebo investic. Přitom se malíř nebo sochař svezl někdy jen tak šťastnou náhodou. Příčinou byl par. 17, č. 5 našeho zákona o přímých daních z 2. července 1936, č. 227 Sb., který dary, podpory a podobná bezúplatná věnování připočítává k zisku podniku, „leďa že jich vyžaduje provozování podniku“. Tu ovšem při fiskální praxi našich berních správ bývalo ohromné umění dokázat, že na př. dary

místní čítárny nebo městské galerii a pod. skutečně byly „vyžadovány provozováním podniku“.

Naprosty nejsem slepým obdivovatelem toho, co se děje v Americe, ale některé věci jsou tam přece jen dobré, ba i lepší než u nás. Tam ovšem péče o literaturu, umění a kulturu nespadá do kompetence státu nebo obcí, nýbrž je přenechána soukromé iniciativě, která v daňovém zákoně americkém má velmi mocné povzbuzení. Ten zákon (Internal Revenue Code, Sec. 23, Subd. 0) stanoví totiž, že příspěvky a dary pro obecné účely Unie, států nebo obcí nebo pro korporace, fondy, nadace a p., vytvořené k účelům náboženským, dobročinným, vědeckým, literárním, výchovným nebo k účelům opatření válečných vyzloužilců či pro společnosti, sdružení a řády, jež užijí těchto darů a příspěvků k účelům náboženským, vědeckým, dobročinným, literárním nebo výchovným, jsou odčitatelnými položkami, nedosahující-li celkové výše 15 proc. poplatníkovy zdanitelného hrubého příjmu.

Důsledek toho je, že bohatí průmyslníci a obchodníci se takřka předhánějí v darech pro obrazárny, opery, univerzity, knihovny a p., neboť dosáhnou tím nejen glorioly v národě, nýbrž ušetří tím i velké peníze na daních, aniž byl stát zkrácen. Což — p. t. ministerstvo financí! — nestála by tato věc za uvážení i u nás? Vždyť stát by na druhé straně ušetřil na udržovacích nákladech, subvencích a podporách, jimiž beztoho musí na kulturní věci pamatovat a přispívat. Snad bychom mohli s tužkou v ruce věc zkusit?

Dr Jan L o w e n b a c h

Kudy na to s knihou?

Jsou spory, je-li česká kniha v krizi. Je skutečností, kterou potvrdil ústav pro zkoumání veřejného mínění, že dobrá česká kniha nepronikla všude tam, kam by vniknout měla a mohla. Jedni hledají cestu — nehledají-li něco jiného — v tom, že říkají: udělejme lacinou a dobrodružnou knihu! Ta pronikne tam, kam nevnikly jiné české knížky, a doufejme, že upraví půdu a cestu knihám dalším a knihám, které už nebudou musit být ani tak laciné ani tak dobrodružné!

Je jistě nutné usilovat o to, aby česká kniha byla laciná. Ale kde je měřítko láce? Může být laciná česká kniha, jejíž cena je hodně nad sto korun, a může být drahá knížka kolem dvacetikoruny. Rozhodující není výše ceny, ale to, co čtenáři dá. Je potřeba se starat, aby zbytečně nevycházely knihy v malém nákladu a aby zbytečně nevycházelo několik stejných knížek českých autorů — zejména mrtvých — v různých nakladatelstvích; je potřeba usilovat, aby byla organizace výroby knih, organizace, neopírající se jen o výnosy, ale nesena pevnou dohodou těch, kteří mají poctivý vztah ke knize. Rozlišení mezi zrnem a plevou mezi českými knihami a nakladateli neprovede úřední výnos, ale vlná a rozhodná oddanost ke knize, i rozhodná a věcí znalá kritika, která rozliší, co ve vydávání knih je neseno poctivým zájmem, a co je nezdravé kořistnictví, které se vyučilo v protektorátě. České knize nepomohou ti, kteří chtějí, aby byla za pár korun. V knihovnách lidí, kteří nejsou bohatí, nejsou knihy za pár korun, ale knihy, v nichž mnohá má své osudy; osudy takové, kdy a jak její čtenář šetřil, aby si ji mohl koupit. Známe máleho úředníčka, jehož knihovna znamená dnes majetek. A zase Stríbrný vyznal před soudem, že četl jen detektivky.

Přemýšlejme o tom, jak by česká kniha mohla být laciná. Jistě může být lacinější. Ale zvykají-li si lidé na to, že nej-lacinější nebývá nejlepší, starejme se také o to, aby si to uvědomili i tam, kde jde o knihu.

A nedomnívejme se také, že pomůžeme české knize, budeme-li její cestu upravovat cestou dobrodružnou. Vytvořili jsme si už určitý standard knižní dobrodružnosti a z velké části spoléháme na dovoz z ciziny. Zdá se, že spisovatelé a nakladatelé shánějí něco, co by bylo dobrodružné, hledají všude jinde, jen ne tam, kde tato dobrodružství rostou v míře nepřeherné. Budeme špatně překládat ohladně vymyšlená dobrodružství a budeme při tom chodit po zemi, která vydávala jedno dobrodružství za druhým. Je u nás bezpočtu lidí, kteří mají za sebou velké dobrodružství. Jsou to dobrodružství dvojnásob velká: psal je život a končí happy endem: tyto lidé jsou totiž ještě na živu. Vyšli z toho jakž takž se zdravou kůží. A tato dobrodružství mají hluboce mravní založení a poslání: ukazují, kolik dovedl dát český člověk do hry. Jsou to dobrodružství, při jejichž vyprávění je třeba jako v kostele. A jsou to dobrodružství, jak je psal život. Nejsou vymyšlená. Je potřeba se jen přichýlit k životu, jak šel a jak jde kolem nás.

A kdyby někomu nestačilo toto hledání dobrodružství, je

ještě jiné pole, na kterém je dobrodružství jedno vedle druhého. Je to věda a technika. Tam jsou detektivky, jakých nebylo ve Scotland Yardu. Tam jsou dobrodružství lidí, kteří se prali s hmotou a bacily, zkumavkami a vysokým žářem, mikroskopem a suchými výpočty; tam je dobrodružství jedno vedle druhého, jen je vidět a vypsát!

Byl kdysi jeden filmař a zjistil, že Křížkův život by nestačil na český film, ledaže by se tam přidala nějaká láska a nějaké zpěvy. A přece Křížkův život bylo velké dobrodružství českého technika, které končilo happy endem, elektrickým světlem, které pomáhal rozsvěcovat. Takových postav bychom v českém životě našli bezpočtu. Zdá se, že není dosti schopnosti vidět dobrodružství, jak jsou kolem nás v životě.

A zde — asi — je pramen, proč mnoho knih nenajde cestu k čtenáři. Necítí v nich posvěcení života, necítí v nich nic, co by mu něco řeklo, čím by se mu přiblížily v jeho životě. Konec konců bude mít hlavní slovo spisovatel. Byly knihy a nebyly lacíné a byla po nich velká shánka; a byly na vánočním trhu knihy, které se pokoušely o láci a nenašly mnoho kupců.

V. G.

politika

Jan Slavík

Marxismus a náboženství v SSSR

Hned nazítří po skončení války začali ve SSSR vydávat novou historickou revui »Voprosy istorii« (Otázky historie). V úvodní stati o úkolech nového časopisu se oznamuje:

„Naše historická věda, rozvíjející se na základě marxisticko-leninského materialistického pojetí dějin, je po stránce metodologické pokročilým oddílem mezinárodního vědeckého myšlení. Mezinárodní svazky naší vědy budou neodvratně růsti současně se vzrůstem autority naší sovětské socialistické kultury. Časopis „Voprosy istorii“ má se státi jedním z prostředků našeho styku se zahraničními zeměmi a tím jedním z prostředků vlivu na mezinárodní historické myšlení.“

Jak daleko první číslo nového časopisu dostihuje mezinárodní výše historické vědy, necháváme zde stranou. Nás zajímá senační stať N. Gracijanského »Činnost Konstantina a Metoda v říši Velkomoravské«. Senační je nikoli vědeckými výsledky nebo metodou. Autor zůstal dlužen mnoho základnímu požadavku vědecké heuristiky. Valná většina literatury o slovanských věrozvěstech i říši Velkomoravské zůstala mu neznáma. Také pokud se týče znalosti pramenů, Gracijanský zůstal v zajetí zastaralých německých sbírek edicí. Nezná ani české, ani slovenské, ani polské práce o cyrilometodějské otázce. Ale opravdu charakteristická je stať Gracijanského tím, že se thema o apoštolech křesťanství u západních Slovanů a o praotcích ruského pravoslaví objevila v marxistickém časopise. Pravda, Konstantin a Metod jsou tu pojeti jako přední bojovníci za slovanské zájmy, ale i to samo o sobě zvučí novou strunou v sovětském dějepisectví. Není však pochyby, že stať o slovanských věrozvěstech souvisí s novým kursem vůči pravoslavné církvi, jejíž duchovenstvo si získalo nesporně velké zásluhy v zápase s nacistickými vetřelci.

Jaká změna se tu udála, pochopíme z historického nástinu poměru bolševické strany k ruskému pravoslaví.

Atheistický marxismus vedl vznikající ruskou sociální demokracii k naprosto odmítavému hledisku na pravoslaví. Ale již v prvních letech 20. století někteří ruští marxisté cítili, že bude těžko převychovávat široké, fetišisticky pravoslavné masy k bezvěří. Vznikla myšlenka — oblék-

nout marxismus do hávu náboženských forem. Angažoval se tu především Anatol Lunačarskij, jenž měl později vejíti do dějin jako první lidový komisař osvěty v sovětském státu. V řadě prací, z nichž nejrozsáhlejší je dvousvazkové dílo Socialismus a náboženství, vystoupil s učením, že ruský národ nemůže pochopit marxistickou »pravdu« v celé ryzosti. Třeba prostému ruskému mužiku učinit marxismus přístupnější tím, že se přizpůsobí jeho náboženské psychice. Proč brátí ruskému člověku boha? Stačí proměnit ho v boha marxistického. Tím bohem je socialismus, nový spasitel lidstva. Horlivým propagátorem tohoto marxistického »bohostrojitelství« byl jistou dobu Maxim Gorkij (zejména v práci »Zpočátku«).

Ale přední ruští theoretikové marxismu ostře odmítli tuto novou »popovštinu«. Lunačarského jizlivě potírali Plechanov a Kameněv. Nejostřeji však to učinil Lenin. Jeho stať »O poměru dělnické třídy k náboženství« (1911) stala se katechismem bolševického nazírání na náboženství a taktiky v postupu proti pravoslavné církvi. Lenin zdůraznil, že úhelným kamenem marxistického názoru na náboženství je Marxova věta: »Náboženství je opium lidu.« Marxismus se dívá na všechna náboženství jako na orgány buržoasie. Ale již Engels — upozorňuje Lenin — varoval, aby socialisté neopakovali hloupost Bismarckovu a nepouštěli se do otevírání boje s náboženstvím. To by byl nejlepší krok k oživení zájmu o náboženství. Marxismus pokládá náboženství za soukromou věc, ale to neznámá, že marxista má slevovat ze svého názoru na náboženství z obavy, že odpudí věřící dělníky. Třeba u mět (podtrhuje Lenin) bojovat s náboženstvím. Třeba materialisticky objasňovat vznik víry a náboženství. Mylný je názor buržoasního osvětářství, že náboženství se udržuje v širokých vrstvách následkem nevzdělanosti a že zmizí pokrokem vzdělanosti. Kořenem víry v boha je bezmocnost proti slepým silám kapitalismu. Nejlepším bojem proti náboženství je — boj proti kapitalismu. Lenin připustil, že lze v agitační terminologii nazývat socialismus náboženstvím, min-li se tím přechod od náboženství k socialismu, nikoli však přechod od socialismu k náboženství.

V prvních letech revoluce Leninův návod, jak postupovat proti náboženství, nebyl zachováván. Vzplanul boj s pravoslavnou církví, ale nebyli to bolševici, kdo srážku vyvolali. První výstřel vyšel od pravoslavné hierarchie. Církevní sněm hned po prvních dnech říjnové revoluce vydal provolání, v němž bolševiky nazval svůdci, kteří lid otravují lživou naukou, podřívají víru v boha a místo ní zavádějí závist a chtivost cizího majetku.

Ale teprve v lednu roku 1918, když patriarcha Tichon uvalil klatbu na pronásledovatele církve Kristovy — bolševiky, sovětská vláda přešla k protiútoky. Ještě téhož měsíce vydala dekret o rozluce církve od státu, jehož závěrečné články těžce dopadly na hmotný stav církve. Veškerý pozemský majetek církve byl vyvlastněn a rozdělen mezi sedláky (na církevní poklady se sáhlo teprve roku 1922, kdy vláda odvodnila věc tím, že třeba zlata k nákupu potravin v cizině pro hladovějící lid). Za obzvlášť citelnou zbraň proti církvi se pokládalo odhalování podvodů s netlejšími ostatky svatých. Časopis Revolucija a cerkov přinášel úřední protokoly o prozkoumání hrobů ruských knížat a svatých. Tento časopis stal se bibliografickou vzácností, když k posvátným hrobům středověkých svatých přibyla zasklená rakev s netlejší mrtvolou Leninovou, jež se od roku 1924 stala cílem putování zbožných komunistů z celého Sovětského svazu. Kult Leninových ostatků je jen zevním znamením, že vytušil pravdu Lunačarskij, když tvrdil, že ruský národ nemůže přijmout přímo atheistický marxismus. Vnitřním potvrzením této prognózy je povšechný ráz ruského revolučního procesu. Asketické odříkání a strádání lidových vrstev v těžkých fázích revoluce prozrazuje, že ruský národ byl zachvácen opravdovou náboženskou vírou v so-

cialismus, jenž mu byl vykládán jako spása Ruska a celého světa. Náboženské pojetí socialismu způsobilo, že ruský člověk, dělník i sedlák dávali poslední plody své práce v mystické naději, že není daleko ráj na zemi. Nábožensko-sektářský rys dýše z vlastní bolševické strany. Způsob bolševického myšlení, nezřídka i bolševická terminologie živě připomíná literaturu ruských náboženských sekt. Bylo dávno řečeno, že atheismus je také jistým druhem víry. Atheistický bolševismus také úspěšně operoval náboženskou vírou ve spasení lidstva socialismem (dnes komunismem). Při tom však již dnes je zřejmo, že se ani za třicet let revoluce nepodařilo vyvrátit základy pravoslavné církve. Žádný radikalismus ani žádný vědecký důkaz nepodvrátil rázem, co se v duši národa pěstilo celé tisíciletí. Ukázalo se to jasně za nedávné války. Sovětská vláda, do posledního okamžiku přesvědčená, že se Hitler útoku na SSSR neodváží, nepřipravila ruský lid na tuto možnost. Sovětské noviny až do dne německého přepadu nenapsaly o tom řádek.

V této kritické chvíli agitaci proti vetřelcům, rychle proniklým do nitra země, vzali na sebe pravoslavní kněží. Měli úspěch jako za vpádu Napoleonova. Jejich zásluhy byly už za války od sovětské vlády oceněny. Od roku 1943 pravoslavná církev má opět svého všeruského patriarchu. V srpnu letošního roku byla hlava pravoslavné církve od presidenta Sovětského svazu slavnostně dekorována řádem za zásluhy při obraně vlasti. Pravoslavným kněžím bylo dáno právo hlasovací. Obrat přirozeně se dostavil v nazírání na historickou roli náboženství a církve v minulosti.

Ty tam jsou doby, kdy sovětská mládež se učila z příruček Michajla Pokrovského, že ruští panovníci byli loutky, jimž se falešně přičítala starost o blaho poddaných, zatím co pravým panovníkem v Rusku býval car - kapitál. Ke cti přišel historický výklad o osobních zásluhách Ivana Hrozného, Petra Velikého, Suvarova, Kutuzova atd. A ty tam jsou časy, kdy i žáci v učebnicích četli výklady Pokrovského, že prvotní pravoslavná církev byla celá proniknuta kšeftářstvím (torgaševstvím) a že kláštery byly prvními bankami ruského státu. Dochází už k tomu, že se čistě idealisticky líčí Konstantin a Metod jako obětovní bojovníci za věc Slovanstva.

Revoluce je lokomotiva dějin, říkal po Marxovi Lenin. Ale lokomotivy se pohybují jen tam, kam jim dovolují železné koleje.

otázky a odpovědi

Ferdinand Peroutka

Jak hovořit

Komunistický týdeník »Tvorba« přinesl článek od p. G. Bareše pod titulem »Rozhovor s F. Peroutkou o víně svobody«. Pan Bareš, reprezentativní postava komunistického novinářství, napsal tu pozoruhodná a zajisté vítaná slova: »Nám komunistům záleží na tom, aby víno svobody bylo pravé a neředěné. Vyjasněme si tedy pojmy, neboť nic nemůže lépe prospěti věci dohody a jednoty, shledáme-li, že nám nejlépe chutná stejné víno... Nám je svoboda, skutečná svoboda, dražší než komukoliv jinému«.

Doufáme, že jsme se nemýlili, odhodlali-li jsme se pokládat to za vážnou výzvu.

Snad je to tak míněno, že očekává odpověď; vždyť hovor není samomluva.

Zdá se tedy, že p. Bareš chce v rozhovoru s F.

Peroutkou se pokusit o vyjasnění pojmů. Nezbyvá, než nabídku přijmout. Už proto, že v našem veřejném životě nemohlo by se stát nic potěšitelnějšího, než kdyby komunistická strana nás všechny přesvědčila, že svoboda je pro ni vínem, které hodlá pít. V této velké věci musíme si vyjasňovat pojmy společně s ostatními, mluvit o svobodě s každým, kdo je k tomu ochoten. Musíme být ochotni odpovědět na každou otázku. Očekáváme ovšem, že také na každou naši otázku bude odpověděno. Musíme si uložit odříkání, potlačit pikantní poznámky a jít jen za věcí.

Opravdu by bylo dosaženo celkem velké věci i kdyby se nepodařilo uskutečnit více než aspoň jeden věcný rozhovor mezi členy dvou táborů. Kdyby dva lidé, diskutující spolu, aspoň nepodkládali jeden druhému úmyslů, jichž nemá, a nevydávali za mínění odpůrcovo něco, co on míniti nehodlal. Kdyby aspoň jednou diskuse řídila se jiným pravidlem než tímto: za jedno slovo deset — vem kde vem. Kdyby aspoň jednou dva diskutující vydrželi neutíkat od věci. Kdyby dovedli mezi sebou hovořit tak, aby to mohlo být schváleno rozumnými lidmi a aby to obstálo před hlavními logickými zásadami. Toho všeho v našem veřejném životě dosud téměř nebylo. Naše diskuse vypadají tak, jako když dva divoši, každý ve svém vlastním pralese, tančí valečný tanec. Jestliže však dva lidé přece svedou spolu diskutovat tak, aby to nebyly dva daleko od sebe probíhající monology, bude to v našich poměrech zásluha. Tím chceme říci tolik, že přijímáme nabídku p. Bareše.

Zároveň se čtenářům poněkud omlouváme. Sotva taková diskuse může zaujmout širší publikum. Už povahou věci jest to piplavá práce a nemůže se bohužel vyhnout zjišťování: on řekl — já jsem řekl. To je dosti protivné, neboť to může vypadat jako hádání. Ale jest to rozhovor o metodě, a nemůže se obejít bez podrobností. Přímo navrhuje většinu čtenářů, aby tento článek nečetli.

1. Pan Bareš zvolil za thema rozhovoru o svobodě případ p. dr. J. Träggra, divadelního kritika »Svobodného slova«, který byl náhle, rozhodnutím předsednictva strany národně socialistické, své funkce zbaven. Pan Bareš v tom vidí ohrožení kulturní svobody, vytýká F. Peroutkovi, že on v tom ohrožení svobody nespátřuje, že to naopak schvaluje, že na jedné straně o svobodě horoucně mluví, ale na druhé ji nehájí, jestliže je potlačována.

Dříve než začneme vyjasňovat pojmy, musíme bohužel objasňovat dokonce to, co si každý může čtené na bílém přecíst. Začátek je to ovšem deprimující.

V článku o případu Trägrovu napsal F. Peroutka toto:

»Návrh (aby případem Trägrovým se zabýval přípravný výbor Kulturní jednoty) jest třeba uvítat s potěšením, poněvadž projevuje odvahu zabývat se věcmi zásadními a poněvadž opravdu přípravný výbor jest svým prohlášením zavázán vystupovat na ochranu svobody projevu... Rozumíme-li návrhu, má tento výbor hledat způsob, jak zlomit zatvrzelost politické strany, která se domnívá mít právo tisknout ve svých listech jen to, co se jí stranicky hodí, nikoliv také to, co jí stranicky překáží. Výborné! Jest to odvaha, která zasluhuje sympatií, jest to úkol hodný zástupců kultury, kteří věří ve svobodu a chtějí ji očistit kde se její povrch zakalil. Ovšem, nechť přípravný výbor od samého začátku ví, že si

ucládá úkol tak těžký, jakého snad ještě nebylo, a že, aby ho zmoohl, bude musít zkamenělé zvyklosti a tradici přímo medvědí houževnatostí... Podle této tradice vydávají politické strany noviny s tím úzkým cílem, aby podporovaly toliko svoje hnutí a toliko svoje lidi a naprosto se vzpírají dávatí papír svých časopisů k dispozici lidem, kteří zastupují nějakou jinou linii než jejich a kteří se vyjadřují kriticky a ne zcela uctivě o jejich vůdcích. V tom jsou si všechny strany rovny... Podle této obecné tradice, jejíž oprávněnost dosud nebyla popírána leč jednotlivci, zbavilo se »Svobodné slovo« spolu- pracovníka, jenž buď se dotkl kriticky ministra strany nebo vůbec nějak překážel její linii. Právě proto, že v tisku politických stran tomu vždy bylo tak a ne jinak, byla dokazována nutnost nestranického tisku, který se neřídí jen zájmy stran a přinese na světlo otázky, themata a kritiky, které by ony nikdy nepřipustily. Zájem politických stran jest ve stranickém tisku tou zdí, přes níž se ještě nikdo nedostal. Ale dobře, má-li být učiněn hrdinný pokus upříti stranám jejich vydržené právo, aby ve svém tisku podporovaly jen svůj směr a jen své lidi, nechť jest učiněn. Přípravný výbor Kulturní jednoty jest snad oním forem, jež by se nejspíše mohlo pokusit o zdolání úlohy tak nesnadné, tak směřující proti srsti všem politickým stranám, co jich máme... Je na přípravném výboru Kulturní jednoty, aby odhadl své skutečné síly. Řekne-li si, že by to mohl zkusit s jakousi nadějí na úspěch, nechť neváhá. Neboť jest jistě jedním z jeho úkolů omezovat ono protivné stranictví, které kromě svého nic jiného nevidí.

Nechť kterékoli forum, jakkoliv vybrané, posoudí, měl-li na základě tohoto textu p. Bareš právo napsat, že to, co se stalo dr. Trágrovi, 1. »panu Peroutkovi chutná, nebo se aspoň tak tváří«, 2. že »kalich hořkosti, jehož se dostalo dr. Trágrovi, nám pan Peroutka předkládá jako širočirý nektar svobody«, 3. že F. Peroutka »tleská k vyhazovu dr. Trágra«. Naskýtá se otázka, je-li to svědomité, je-li to rozhovor. Připomněli jsme, že p. Bareš jest reprezentativní postava komunistické žurnalistiky. Co se stane, jestliže fakta (text jest jedním z faktů) upadnou dokonce mezi postavy méně reprezentativní?

Máme se dohodnout a máme si vyjasnit pojmy — ale jsme zřejmě na samotném začátku dlouhé cesty. Ještě ani stejně nevnímáme čtené, ještě se bílé pod rukama mění v černé, ještě napsat něco a čekat na porozumění nebo na dobrou vůli jest čiré dobrodružství. Z titulu p. Barešova článku bylo možno očekávat, že jde o rozhovor, a ptáme se pro jistotu, má-li to být pravda. Z jeho obsahu se spíše zdá, že jde o neobyčejnější polemiku, při níž se odpůrci podsunuje mínění, jehož nemá, a potlačuje se mínění, jež jasně vyjádřil. Nemůžeme smlčet přesvědčení, že takový polemický prostředek nepokládáme za hodný hrdé povahy, ale zejména že to nepatří mezi pravidla rozhovoru. Kdyby to byla obyčejná polemika, nebyli bychom ovšem překvapeni. Jestliže to však má býti rozhovor?

2. Podstatou našeho článku o případu dr. Trágra bylo konstatování, že žádná z našich politických stran nestrpí, aby se v jejich novinách psalo proti její linii, nebo proti jejím ministrům; že jest to starý zvyk, který třetí republika převzala z republiky první, a že Kulturní jednota se ocitne před nejtěžším podnikem, bude-li chtít politickým stranám rozmluvit tento zvyk. Souhlasí p. Bareš s tím, že v této věci všechny strany si počínají stejně? Nesouhlasí-li, nechť prostě řekne, že to není pravda na příklad o jeho straně, komunistické, a nechť laskavě uvede příklady, kdy se stalo, že v komunistickém tisku bylo psáno proti linii strany nebo kdy tam byli kritisováni ministři.

Pan Bareš zatím líčí případ tak, jako by se národně socialistická strana byla dopustila něčeho naprosto neobvyklého. Je tedy pravda, nebo není pravda, že v takových případech jednají všechny strany stejně?

3. »Je s podivem«, píše p. Bareš, »že kalich hořkosti, jehož se dostalo dr. Trágrovi, nám p. Peroutka předkládá jako širočirý nektar svobody«. Ve skutečnosti byl v našem článku případ dr. Trágra vyličen jako případ oné nesvobody, která se ukládá každému, kdo píše do listu některé politické strany. Stejněho omezení svobody dopustí se bez rozpaků i »Rudé právo« i »Lidová demokracie« i »Právo lidu«. Je pan Bareš ochoten ne před dětmi, ale před lidmi, kteří znají naše poměry, říci, že to není pravda?

A »jak se jmenuje nápoj, jehož dalo předsednictvo národně socialistické strany dr. Trágrovi okusit«? Není nejmenší pochyby, že tento nápoj se jmenuje stranickost. Ale stejně není mezi dospělými pozorovateli našich poměrů pochyby o tom, že týž nápoj přikládají ke rtům svých spolupracovníků všechny naše politické strany. Nepravíme, že Kulturní jednota proti tomu nemá bojovat; sami jsme proti tomu nesčetněkrát polemisovali v první i v třetí republice. Budeme rádi, nastoupí-li pomocník tak vynikající jako je Kulturní jednota. Avšak ona musí znát směr jímž uhodit, musí vědět, že se pouští do těžkého boje proti všem stranám. A musí vědět, co chce na politických stranách vynutit: aby ve svých orgánech otiskovali i to, co se jim do jejich stranického boje nehodí nebo co jim v něm přímo překáží.

4. Každý časopis má svůj směr a své přesvědčení. Pan Bareš jako redaktor »Tvorby« by nepropustil na slopících svého časopisu číkoliv přesvědčení, že dialektický materialismus jest nedostatečný světový názor. Pan Ivan Herben, šéfredaktor »Svobodného slova«, by patrně nepropustil číkoliv názor, že dialektický materialismus jest nejlepší světový názor ze všech. Každý časopis něco pokládá za správné a proto to tiskne, a něco pokládá za nesprávné a proto to neotiskne. V některých časopisech se zemědělská politika p. ministra Ďuriše nebo školská politika p. ministra Stránského soustavně buď jen velebí nebo jen haní. Jsme oprávněni pokládat za konec svobody tento stav, ve kterém redaktoři otiskují většinou jen to, co souhlasí s jejich vlastním přesvědčením? Pravděpodobně nikoliv, dokud odmítnutý pisatel má dosti časopisů jiných, kam může své mínění umístit. Nesvoboda začíná tehdy, kdy zakročí sám stát ve prospěch jednoho mínění, podřídí si všecheh tisk a znemožní kdekoli a komukoli otisknout nějaké mínění jiné. Řekli jsme, že to je hlavní rozdíl mezi případem dr. Trágra a případem Zoščenko-Achmatová: dr. Tráger může ještě psáti do mnohých časopisů jiných, může vydat knih, kolik mu libo, Zoščenko a Achmatová nemohou již psát vůbec. Domníval jsme se, že jest to zcela jasný rozdíl. Avšak p. Bareš nevěnoval ani slovo a jak se zdá, ani myšlenku tomuto rozdílu, a praví pouze, že hlavní rozdíl jest v tom, že případ dr. Trágra se stal u nás, kdežto případ Zoščenko-Achmatová se přihodil v Sovětském svazu. Chce tím říci, že si své kulturní problémy budeme řešit sami, podle svých vlastních poměrů, a že an příklad Ruska není pro nás rozhodující, poněvadž vyplývá z poměrů jiných. Přijímáme s potěšením toto

ujištění, přesto však, aby, jak on sám si přeje, se ujasnily pojmy, prosíme p. Bareše, aby odpověděl na otázku: není, právě ve vztahu k svobodě, rozdíl mezi stavem, ve kterém nejvýše jeden orgán jedné politické strany může odmítnout články jednoho spisovatele, a jiným stavem, kdy sám stát spisovateli zakazuje psát — cokoliv a kamkoliv. Tak se vede rozhovor: otázky se dávají, na otázky se odpovídá.

5. Mluvě o případu dr. Trägra, praví p. Bareš, že »tak skandálního a hrubě nekulturního zásahu do kulturního života se nikdo otevřeně neodvážil ani za agrárního režimu první republiky«. Ovšem, že se odvážil — dokonce horšího. Stalo se v první republice, že komunistická strana vyloučila a tím ze svých časopisů vypudila téměř celou skupinu svých spisovatelů a básníků v čele s Josefem Horou, Ivanem Olbrachtem, K. S. Neumanem, Marií Majerovou. To byl větší »vyhazov« (jak se p. Bareš vyjadřuje), to bylo hlučnější zuchnutí. Poněvadž, jak jsme připomněli, rozhovor vede se tak, že se otázky dávají a na otázky se odpovídá, chce p. Bareš provnati tyto dva případy a říci, co z toho vyvozuje? Vyvodí z toho jako my, že takových zásahů se dopouštějí všechny strany a že je proto třeba mít se na pozoru před všemi? Uzná potom, že F. Peroutka nepripouštěl »ochotně právo na vyhazov dr. Trägra«, nýbrž pouze melancholicky konstatoval takový zvyk u všech stran?

6. Pan Bareš píše: »Bylo řečeno, že svoboda nebyla porušena vyhazovem dr. Trägra ze »Svobodného slova«, neboť jsou poměry u nás takové, že může psáti jinam. Morálka není nová: tak mluvili už velkokapitalističtí magnáti ke »svobodným« dělníkům, když je posílali za vrata továren na pospas nezaměstnanosti«. Morálka vskutku není nová, poněvadž tak nepochybně mluvili i komunističtí zaměstnavatelé k J. Horovi, Ivanu Olbrachtovi, K. S. Neumanovi a M. Majerové, když je vypudili z »Rudého práva« a z »Tvorby«. Jak o tom tehdy soudil p. Bareš? Nebude u nás lépe, dokud každý se bude horlivě snažit jen o nápravu v cizí straně, ne ve své vlastní.

7. Jestliže není pravda, že každá strana považuje za své přirozené právo podporovat a propagovat ve svých tiskových orgánech jen svůj směr, dovolí p. Bareš dr. V. Černému, dr. Kovárnovi nebo F. Peroutkovi, aby psali do »Rudého práva« a do »Tvorby«? Bude to kulturní reakcí, jestliže jim to nedovolí?

8. Pan Bareš vytýká, že ve »Svobodných novinách« vyšla »radostná zmínka« o tom, že E. F. Burian přestal mluvit do rozhlasu a současně, že se žádalo, aby to bylo znemožněno také ministroví Vd. Nejedlému. Není to přesně tak, nicméně lituji, že podobné poznámky vyšly v listě, který rediguji. Jestliže však již spolu mluvíme taktó upřímně, nechci zatajit ani své přesvědčení, že v zájmu státu bylo by lépe, kdyby některé řeči p. ministra Nejedlého nebyly proneseny.

9. »Snad by bylo bývalo na místě«, praví p. Bareš, »kdyby tato očista (spisovatelů) byla prováděna aspoň morálními prostředky již v první republice. Mohli jsme tak zabránit četným neblahým zjevům, včetně toho, že nám tato se řetězu puštěná smečka uštvála k smrti Karla Čapka, který sám váží desetkrát více než všichni tito literární chrti dohromady«. Ano, Karel Čapek byl štván a snad i uštván, a listy největší tehdy vládní strany ochotně propůjčovaly

své sloupce k této štvanci. Minulost již nemůžeme napravit, můžeme jen se snažit, abychom se lépe chovali v přítomnosti. Karel Čapek je mrtev, a jediné, co po něm zbylo, je jeho literární dílo. Co tedy říci k tomu, jestliže několik dní po revoluci komunistický ministr v největším pražském sále slavnostně prohlašoval, že navždy přešla doba literatury Karla Čapka, čili, že snažil se ohrozit to jediné, co po Čapkově zůstalo — a dodělat dílo chrtů? Nic jiného ani literární chrti neprohlašovali, o nic jiného se ani oni nesnažili. Jak patrně, od největší vládní strany, ani od tehdejší, ani od dnešní, ani za života, ani po smrti, Karel Čapek nic dobrého nezkusil. Co proti tomu dělat, p. Bareši? Jistě nepomůže kárat jen minulost.

10. »Za koho se bije p. Peroutka,« ptá se p. Bareš, »pro koho žádá více svobody, či svobodu vidí ohroženou? Mnohokrát bylo již na to odpověděno: za svobodu-universitního profesora, kterému se vyhrožuje dělnickou demonstrací, protože napsal spis o idealistické filosofii; za svobodu novinářů, kteří nekonečně mají trpět za to, že existoval jeden Jiří Stříbrný, a kteří fakticky jsou odsouzeni k tomu, k čemu soud výslovně odsuzuje kolaboranty: k ztrátě práva vydávat časopis; za lidi, kteří dosud bojí se říci své mínění, ba i postěžovat si na křivdy, jež utrpěli; za svobodu politické kritiky, která, jak známo, má mnoho nepřátel; za svobodu parlamentu, jemuž často se vyhrožuje, že dělníci vyjdou do ulic, jestliže parlament neodhlasuje ten nebo onen zákon, na příklad zákon, jímž redaktoři mají být podřízeni dozoru ministerstva informací; za svobodu spisovatele, který je ohrožen tím, že úředník v ministerstvu by měl právo stanovit náklad jeho knihy; za svobodu všech, kdo jsou ohroženi těmi, kdo promlouvají o »svobodě nikomu nepotřebné« a kdo nedovedou v politice vidět nic jiného, než boj o moc; za zcela konkrétní svobodu lidí, kteří jsou měsíce vězněni na udání jediného denuncianta a pak, když pomluva se ukáže planou, beze slova omluvy propuštěni; za svobodu tvorby hospodářských odborníků, kteří byli houfně odstavení do nečinnosti, když někoho napadlo proti nim zkonstruovat letnou a povrchní námitku nesociálnosti, tu námitku, pro niž byla zbavena práva činnosti spousta lidí a která pak zákonem vůbec nebyla uznána; za svobodu soudu proti pouličnímu shluku; za právo slabých hodných proti silným zlým; za bezpečnost toho, kdo neumí obratně mluvit, proti tomu, kdo si vycvičil ústa na stech schůzí; za právo těch, jímž bylo rychle ukřivděno a u nichž se nyní úředně shledává, že je neobyčejně obtížné křivdu napravit. Bylo by možno tento seznam prodloužit. Za všechny tyto druhy svobody bojujeme.

11. Pan Bareš praví: »Svoboda nikdy nebyla a nebude ohrožena zleva; byla a je vždy ohrožena zprava, se strany reakce. Je dědičným hříchem Ferdinanda Peroutky, že tohle nikdy nepochopil, a nevíme, zda pochopí.« To jest tvrzení, jaké se snadno pronášá v samomluvě. V rozhovoru však bývá člověk vyzván: můžete uvést doklady? Jiný pohled na historii, podle našeho mínění správnější, ukazuje, že svoboda bývala střídavě ohrožována zprava a zleva. Už římský caesarismus, tedy jedna z prvních událostí, již si obyčejný člověk pamatuje, byl výsledkem hnutí levého; Caesar byl mužem levice. Je-li libo, můžeme společně projít historií a zjišťovat, kdy pravice

a kdy levice odstranila svobodu a nahradila ji diktaturou. Podle našeho mínění je p. Barešovo přesvědčení, že svoboda vůbec nemůže být ohrožena levým hnutím, jen pověrou.

12. Pan Bareš se ptá, zda F. Peroutka »se cítí ve staré služebnosti vůči dřívějším držitelům moci a chce mít větší odpovědnost vůči svým bývalým zaměstnavatelům než vůči svobodné kultuře?« V zájmu toho, aby se rozhovor podařil, neodpovíme tak urážlivě, jak urážlivě jest to míněno. Řekněme jen, že tuto otázku pokládáme za absurdní. Jak dostatečně známo z dějů tohoto času, bývalá moc nic neplatí a jestliže již někdo se krčí, tedy vždy jen před dnešními vládci, ne před včerejšími; jestliže někdo lichoťtí, zdraví u vrbíček a prokazuje věrnost, tedy jen těm, kdo mají moc nyní, ne těm, kdo ji měli kdysi. To je dostatečně prokázáno imposantním počtem bývalých agrárníků, národních demokratů a bojovníků katolíků, kteří bývalým svým zaměstnavatelům nyní žádné věrnosti neprokazují, nýbrž nahrnuli se do komunistické strany; někteří z nich nás nyní odamtud poučují o socialismu. Nemusíme p. Barešovi odpovídat tam, kde za nás odpovídají skutečnosti.

13. Myslíme, že jsme odpověděli na vše podstatné, co p. Bareš učinil thematem rozhovoru. Zapomněli-li jsme něco, budiž nám to připomenuto. Napravíme opominutí. Chce-li p. Bareš skutečně vésti rozhovor, nechť laskavě odpoví na body, jak byly uvedeny.

O jedné věci ovšem s ním mluvit se zdráháme: o svém chování během okupace. O té věci vůbec by člověk, který za války zůstal doma, neměl mluvit s emigrantem, to jest s tím člověkem, který za války utekl za hranice. Jednak z hrdosti, která zabráňuje ukazovat na své jizvy a na své činy, jednak proto, aby se nedočkal té trapné chvíle, kdy emigrant začne vydávat za hrdinnou zásluhu svůj útěk, který podnikl proto, aby si zachránil život, nebo aby se vyhnul tomu, co státi se jiných musilo vytrpět. Chceme jen položit prostou hesi: 1. že emigrant vůbec nemůže rozumět lidem, kteří prodělali okupaci doma; 2. že jest už toho emigrantského naparování dost.

Jinak jsme p. Barešovi k službám.

dopisy

Boj o čtyři miliardy

Na posledních stránkách »Dnešku« vede se již řadu neděl »Boj o čtyři miliardy« a to mezi Karlem Tarabou a odb. přednostou Ing. dr. Kofátkem. Předmětem sporu není maličkost a bylo možno očekávat, že se rozpravy zúčastní i osoby třetí. Nestalo se tak dosud.

O koho a oč jde, je známo. O dr. Adolfa Schwarzenberga a jeho vlastnictví v jižních Čechách. Dr. Schwarzenberg je potomkem starého rodu. Získal doktorát práv na Karlově universitě v Praze, ač nebylo pro něho nic snazšího, aby vystudoval na kterékoliv universitě zahraniční. Sloužil v československé armádě a stálo mu za to, aby v této armádě složil předepsané zkoušky na kapitána v záloze, tedy věc, o kterou nestálo mnoho našich záložníků. Svůj postoj k nacismu dal jasně najevo. Opustil zemi na celou dobu války a raději vzal na vědomí německou konfiskaci veškerého svého majetku. Je mi známo, jaký zájem mělo gestapo na tom, aby dr. Schwarzenberga přimělo k návratu. Zvláštní posel jel k němu do Itálie s lákavým vyzváním. Vyzvání odmítl a použil při tom slova, jež se nevyskytují v uhlazené řeči. Gestapo odpovědělo po svém — zabavením veškerého majetku. O tom, co následovalo po skončení války, jsme zpraveni v článku Karla Taraby a odpovědi odb. přednosty Ing. dr. Kofátka.

Nejprve je třeba věnovati trochu pozornosti tomu, že dr. Schwarzenberg dosud dli v cizině a veškeré jednání vede prostřednictvím právního zástupce. Po tom, co je shora uvedeno a o dr. Schwarzenbergovi i jinak známo, nelze jej považovati za nacistu ani kolaboranta. Pokud jde o asociálnost, vydali by svědectví jeho zaměstnanci. Z vlastní zkušenosti vím, že veškerá správa jeho zdejšího majetku byla vedena česky. Proto překvapuje, jestliže za těchto okolností dr. Schwarzenberg před svým případným příjezdem do Prahy žádal o úřední záruku pro svoji osobu. Domnívám se, že snad jeho obavy v tomto směru mohly by býti dnes už zbytečné a že jeho svobodným příjezdem mohlo by býti vyvráceno leokteré nevěřivé nazírání na naše záležitosti, pokud v cizině ještě zbylo.

Ve věci samé byl předložen návrh, aby z veškerého schwarzenberského majetku byla utvořena zvláštním zákonem »Základina země České«, což prakticky znamená, že by se celý tento majetek ve svém celku stal vlastnictvím země. Posouditi, zda návrh je na prospěch či na újmu české zemi, přísluší odpovědným jejím správcům. Je na bíle dni, že jeho provedení znamenalo by také trvalé zajištění velmi početného souboru dosavadních zaměstnanců, kteréhožto zaopatření budou zbaveni mnozí, dojde-li k rozparcelování.

Pro svou osobu žádal dr. Schwarzenberg 1.000.000 Kčs ročně a první předsednictví »základiny«. Představme si, že na př. jen udržování zámku Hluboká stojí kolem 1.000.000 Kčs ročně. Nemá-li být ve smyslu podaného návrhu hradčanský palác zahrnut do »základiny«, lze si snadno představit, k jakému účelu by požadovaný obnos 1.000.000 Kčs ročně asi také sloužil. (V této souvislosti jen mimochodem poznamenávám, že se rádi chlubíme svými starobylými památkami; přestane, me se však jimi chlubit, jestliže si neuvědomíme, že jejich náležité udržování je spojeno se značným nákladem.) Nepotřebuje bližšího odůvodňování, že náhrada, kterou bychom asi musili dr. Schwarzenbergovi vyplatit, kdyby jeho majetek byl dotčen uzákoněním ohlášených zemědělských osnov, byla by mnohem vyšší, než kolik činí při pravděpodobnosti lidského věku násobek ročně požadovaného obnosu.

Příslušné osnovy nejsou ještě předloženy Národnímu shromáždění a po dosavadních jednáních v zemědělském výboru sotva budou schváleny bez podstatných změn. V tom směru jasně promluvil náměstek předsedy vlády Zdeněk Fierlinger 10. ledna t. r. v »Právu lidu«. Neušlo pozornosti, že tyto osnovy předkládá v Praze ministr Slovák a že první, kdo s nimi nesouhlasí, je bratislavský pověřenec pro zemědělství dr. Kmetko. Proti osnovám v dosavadním znění vyslovili se v zemědělském výboru zástupci stran, představujících většinu českého národa, i slovenští demokrati, kteří sami o sobě představují valnou většinu Slováků. Je-li pravda, že v demokratiokém státě rozhoduje většina, což je jen důsledkem toho, že »veškerá moc pochází z lidu«, pak je neopatrné tvrdit už dnes s naprostou jistotou, že ohlášené osnovy stanou se zákonem a že podle těchto zákonů bude naloženo se schwarzenberským majetkem.

Nehledě však k této subtilní otázce, lze celý případ posouditi také s jiného hlediska. Domníváme se, že vnitřní politika státu — a vyřešení schwarzenberského majetku je také otázkou politickou — má být dělána nejen tak, aby v mezích možností a zbytečně neškodila naší posici zahraniční, nýbrž aby jí prospívala. Opak si mohou dovolit jen velmoci a to ještě ne vždycky, jak ukázal případ Německa, Itálie, Japonska a jiných států. Diváme-li se na věc takto, pak se nám zdá návrh dr. Schwarzenberga — ať už učiněný z jakýchkoli pohnutek — prospěšnější s hlediska našich celostátních zájmů, než nějaký zákrok cestou zákona. Propagaci Československé republiky za hranicemi bychom dobře poslouchili, kdybychom světové veřejnosti ukázali, že požadavek re. voluční jsme někdy s to vyříditi i smlouvou a v dohodě s postiženým, nikoli jednostranným aktem, jaký představuje zákon. Dovedete si představit ten velký úspěch nic nestojící propagandy v celém světě, kdyby se ukázalo, že lidová republika má gentlemany? Je možno, aby se tomu u nás rozumělo?

Šlechtické latifundie vznikly v dávné minulosti. Jejich další trvání v dosavadním stavu není v souladu s novou myšlenkovou náplní doby. Nejde tu však jen o »vlastnictví«, jde i o hospodářsky významné celky, zabezpečující existenci rodin velmi četných zaměstnanců. Výsledku zamýšleného novou pozemkovou reformou, totiž odstranění nespravedlivého držení rozsáhlých latifundií v jedné ruce, docílíme však právě tak dobře a ještě snazší cestou, bude-li veškeren schwarzenberský majetek převeden do vlastnictví země. Stane-li se tak, uvarujeme se různých chyb. spojených s rozrušením

hospodářské skladby našeho průmyslu, která vznikala postupným vývojem. Nepouštějme dále se zřetele, že nové uspořádání státu točí se kolem tří zemských celků a že na každou z těchto tří zemí má v rámci decentralisace přejít podstatný díl pravomoci, dosud vyhrazené státu. S tím budou spojena nejen nová práva země, nýbrž i nové její závazky. Dostane-li největší z těchto zemí věnem jmění tak obrovské, jaké představuje schwarzenberský majetek, lze sotva mít za to, že tento způsob řešení byl by na újmu všemu jejímu obyvatelstvu a že s hlediska celostátního bylo by více žádoucí, aby došlo k parcelaci. Dá si česká země užití příležitost, která se již nikdy nenaskytne?

Tyto důvody mluví pro to, aby majetek byl zachován vcelku a převzat zemí. Dokážeme tím i ostatnímu světu, že náš zákonodárce umí rozlišovat mezi bývalou šlechtou ryze germánského ražení, která kromě intenzivního pocitu vlastnictví jiné city než nepřátelské k této zemi nechovala, a mezi těmi, kdož během staletí přece jen srostli s touto půdou. Mezi případem Liechtenstein a případem Schwarzenberg jest jistý rozdíl, který postřehne ovšem jen ten, kdo je schopen vážít zájem celého státu s potlačením hlediska stranicko-mocenského.

Nakonec zbývá maličkost: požadavek dr. Schwarzenberga, aby byl prvním předsedou »základny« a to, aby nesla jeho jméno. Možná, že v tom skrývá se i touha bdít nad tím, aby se dobře hospodařilo se starým dědictvím. Komu by to bylo na prospěch? Panu předsedajícím nebo zemi české? Jde o otázku, se kterou by se snad mohl nějak vyrovnat i republikán. Uznáváme však, že smysl tohoto přání nemusí být zcela chápán v zemi, která měla tak málo vlastních starých rodů a tradice s tím spojené.

Dr. Bedřich Bobek

Morzakor 1946

Vážená redakce!

Pan B. Müller v dopisu, otištěném ve 42. čísle týdeníku »Dnešek«, polemizuje s prohlášením, které vyšlo 29. prosince m. r. v deníku »Práce« a kterým nakladatelství »Práce« odpovídalo na článek téhož pisatele v 39.—40. čísle téhož týdeníku.

Jestliže B. Müller popírá, že jeho prvotní stať byla přitrocena proti ministerstvu informací, odkazujeme čtenáře prostě na její znění. O panu šéfredaktorovi Peroutkovi se citované prohlášení zmínilo jmenovitě ve spojitosti s nadějí, že se jeho spolupracovník B. Müller, ať už jde o pravé jméno nebo pseudonym, doista brzy přihlásí k odpovědnosti za svůj výpád — což se vsutku stalo a což také kvitujeme. Trváme nicméně na tom, že redakce týdeníku »Dnešek« je spoluodpovědná za stať p. Müllerovu, a to speciálně za její ráz a tón, za metodu, kterou v ní pisatel postupoval. Nemůžeme, leč opakovat, že ani ony, ani hrubé, urážlivé výrazy, kterých ve svém výpádu užil, nezdály se nám vhodné pro časopis, vydávaný právě Sdružením kulturních organizací, třebaže se pan B. Müller bez takových výrazů asi neumi obejít, jak znovu nyní vysvítá na př. ze zmínek o »podfuku« nebo o »pražských kaprech« v jeho dopisu. Domníváme se, že lze polemiku v listu kulturních organizací vésti způsobem o poznání méně svalnatým, zejména v rubrice »Literatura a umění«.

K samému meritů věci konstatujeme:

Pan B. Müller přichází nyní (teprve nyní) s novou výtka, a to, že prý román Romána Garyho »Evropská výchova« dostal v Románových novinách »zcela jinou tendenci«, poněvadž tam nese název »Zosia vyzvědačka«. Nuže, jím byl původní titul nahrazen proto, že se vydavatelé obávali, aby v širokých čtenářských kruzích nevbudil domněnku, že jde o četbu didakticky tendenční. A redakce »Románových novin« se nikterak netají, že usluje o to, poskytnout nejširším čtenářským vrstvám četbu poutavou, dějově bohatou a naplnavou, přitom ovšem dobré, ba velmi dobré úrovně, jak ukázaly dosavadní sešity »Románových novin« a rovněž ukáží sešity další, už dříve ovšem projektované. Přitom redakce »Románových novin« nic neskrývala a nezamlčovala, ježto na druhé straně obálky hned v tom sešitu, kde román Romána Garyho vyšel, se ve výkladu o autorovi výslovně uvádí původní jméno jeho románu, další sešit pak přináší výrazně upozornění, že ten román vyšel u nás knižně s názvem »Evropská výchova«. A konečně: jestliže redakce »Románových novin« změnila původní titul románu Romána Garyho, nebyla samojedlná. Lze v Praze obdržeti nový curyšský týdeník »Welt von heute«, který též román otiskuje na pokračování pod názvem »Janek und Sossia«. Slovo »podfuk« je velmi silné. Či chce pan Müller ne přímo obvinít i na příklad (jmenujeme namátkou) Dražstevní práci, že se dopustila podfuku, když vydala překlad Aragonova románu »Les Beaux Quartiers« pod názvem »Karneval života«?

Právě tak teprve nyní přichází pan B. Müller s tvrzením, že němž v jeho prvotní stať rovněž nepadlo zmínky, že totiž popudem k jeho výpádu mu byl textový rozdíl mezi »Evropskou výchovou« a »Zosií vyzvědačkou«. Tvrdí, že se jeho nevybíravý útok v předchozím článku týkal »Zosie vyzvědačky« a nikoliv »Evropské výchovy«. Probral jsem si jednotlivé body, jichž pan Müller použil jako průkazného materiálu ve své polemice. Je to zhruba 10 kusých výňatků z textu, rozvržených do několika skupin.

Pan Müller shledává postupně R. Garyho nadšeným vyznavcem Karla Maje, dokazuje, že obětující se partyzánské děvče Zosia je pouhou patnáctiletou prostitutkou, charakterizuje partyzánského chlapce Jaka jako povaleče a šmelináře, dále se pokouší vzbudit dojem, že postoj Garyho k fašismu a Němcům je při nejmenším shovívavý, aby posléze zle vyčítal autorovi, že si dovolil postavit čtenáři před oči z civilního polského obyvatelstva postavu charakteru negativního.

Těmito výňatky a příslušnými glossami dokázal pan Müller posléze sám sobě, že román »Zosia vyzvědačka« je svinstvo a brak. Probral jsem si uvedené výňatky a shledal jsem, že jsou sice skutečně vybrány ze »Zosie vyzvědačky«, že jsou však shodně obsaženy i v »Evropské výchově«. Protože nechápeme, jak je možno průkazným materiálem, který se vyskytuje shodně v obou vydáních, dokazovat, že jeho průkaznost platí pouze pro vydání sešitové a nikoliv knižní, domníváme se, že pan Müller o »Evropské výchově« přece jen psal, přes své opačné tvrzení. Ledaže by nám ovšem dokázal, že citované pasáže se v knižním vydání nevyskytují.

Pan Müller vytýká ovšem i cosi jiného. Dokazuje, že dílo v podání »Románových novin« je literární brak, protože bylo podrobno určitým škrtům v textu.

Pokusíme se vysvětlit pisateli, proč v »Zosii« k těmto zásahům došlo. Pan Müller necht si uvědomit, že tato edice se pokouší podchytit čtenářský zájem oněch vrstev, jejichž čtenářská erudice je dosud nepatrná. Některá krásná místa Garyho knihy kladou příliš vysoké požadavky na vyspělost a umělecký cit čtenáře. Uvážíme-li přitom zkratkovitý, nevysvětlující styl autorův a jeho zálibu ve stručných myšlenkových zvratech, stávají se některé pasáže pro prostého čtenáře značně nesrozumitelnými, a čtenář mnohdy odhodí knihu, aniž jí vůbec dočte. To se týká vesměs míst, citovaných panem Müllerem, zejména však pohádky o sedmi evropských pahorcích, která i na čtenáře kultivovaného klade značné požadavky.

Tvrdí-li posléze pan Müller, že škrtky byly provedeny lajdácky a špatně, domníváme se, že posoudit tuto věc je již záležitostí literárního kritika a nikoliv pana Müllera, který sám sebe pohotově zařadil mezi prosté čtenáře.

Zdeněk Richter,

František Pilař,

ředitel nakladatelství »Práce«

redaktor »Románových novin«

V časopise »Práce« ze dne 7. ledna t. r. otiskl pan Maxim Bernard jako zástupce spřátovatele Romána Garyho a pařížského nakladatele Calmana-Lévyho prohlášení, že jménem obou podává na mne žalobu pro umělecké nactiutrhání a samozřejmě za náhradu škody pro můj článek, uveřejněný v 39.—40. č. »Dneška« pod titulem »Morzakor 1946«. Tím pro mne jest polemika skončena a další její část bude provedena před soudem. Předpokládám totiž, že pan Maxim Bernard skutečně žalobu podá a že skutečně k procesu dojde. Za tím účelem — aby právní zástupce žalující strany nebyl zbytečně zdržován — připojuji k tomuto prohlášení svou plnou adresu:

Bohumil Müller, redaktor, Praha XIX, Schnellova 27

Vážená redakce!

Má dcera je provdána za Američana v Chicagu. Došel od ní dopis, ve kterém uvádí: »Přišla sem knižička vtipů z doby protektorátu. Vydal to nějaký Jaroslav Vojtěch v »Práci«. Jmenuje se to »Hlas lidu«. Je to místy až nestoudné a hlavně hrůzné sprosté. Je tam tolik sprostých výrazů, že je to těžko snéstí.

Co však říci těm imbecilním vtipům, které kromě několika jsou strašně nevtipné? Čeští lidé se ptají, jestli doma mají dost peněz na takové ubohosti, jestli mají dost času na takový brak, že to o velké kultuře nového Československa nesvědčí.

Tolik má dcera.

Čtu diskusi o Morzakoru v »Dnešku« i »Národním osvobození«, i obranu nakladatelství »Práce«. Neznám román jím vydaný a byl jsem na rozpacích, kdo má pravdu: zda B. Müller a inspektor Bležek, či vydavatelství románů »Práce«. Dnes, po dopisu z Ameriky, už na rozpacích nejsem. Je mně jasno, že naše revoluční češtině se musí shodovat se zásadami slušnosti a čistoty. Je mně jasno, že se nesmí kapitalisticky vydělávat na pochybném zboží. Doporučuji proto vydavatelství »Práce«, aby si přečetlo překrásnou kapitolu prof. Václava Černého z knihy »Boje a směry socialistické kultury« »Pár slov o kulturním ethosu«.

Vojta Beneš

Vážený pane redaktore,

v časopise Dnešku se stále diskutuje otázka Morzakoru s hlediska vhodnosti či nevhodnosti toboho časopisu pro českou čtenářskou veřejnost. Nikdo však dosud neupozornil na to, jak vůbec k vydávání tohoto časopisu, kterému říkají knižnice, došlo.

Původně podalo si vydavatelstvo »Práce« žádost na Tiskový odbor ministerstva informací o povolení týdeníku pod názvem Čtení po práci. Tato žádost byla předložena Sboru pro věci periodického tisku k posouzení, který však vydávání tohoto časopisu zamítl s tím odůvodněním, že jednak není pro něj papír, a za druhé, že by stejný časopis musel být povolen i každému

divaly jsme, my mámy, okolo škol, odkud se ozýval jejich bezuzdný řev, kritisovaly společné ubytování a říkaly si s pocitem uspokojení: „Takový národ, který rozvrací rodinný život, je muž z lhostejný morální úpadek mládeže, nemůže válku vyhrát.“

Zachránili jsme řepu a brambory za tuze vysokou cenu. Kéž je to výstrahou do budoucna! Mladí to své nasazení pocítovali jako krivdu, tím větší, že nešlo v tomto případě o všechnu mládež, jak by každý očekával, nýbrž převážně o mládež studující.

Zrovna tak se mi zdá falešným nářek nad tím, že mládež propadá alkoholu. Dovedli jsme vydávat dekrety, které tak hluboko zasáhly do našeho života veřejného i soukromého, vydejte tedy zákon o zákazu prodeje lihovin nedospělým a buďte po nářku.

Mne zajímá otázka, kde nejen ti mladí, ale i dospělí berou peníze na pití. Jsem 20 let hospodyní, ale nikdy, ani za války, jsem se tolik nenarýpala s měsíčním rozpočtem jako nyní, aťkoliv je muž v nejvyšší platové stupnici. V mé domácnosti se nevydá za lihoviny ani haléř, nám na to prostě nezbyvá. Kde se tedy pije? Má-li dnes hoch či děvče po vyjití obchodní školy 3000 Kčs měsíčního příjmu (a to jistě není vzácností), zbývá mu dosti na utrácení, jistě více, než ženatému stát. Zaměstnanci s několika dětmi a stejným příjmem. Avšak tyto lidé, jejichž sociální postavení se zlepšilo, nedovedou peníze rozumně utráčet. Proto divadla zejí prázdnotou, nekupují se knihy (tak ještě nejvíc „Zosia vyzvědačka“).

Mnozí z nich se naučili pít za okupace, když dostávali zvláštní přídeli cigaret a lihovin v továrnách a podnikcích. Ostatně, není to dávno, co i u nás dostávali členové pracovních brigád zvláštní přídeli lihovin.

Jednou z příčin, proč mladí i dospělí propadají alkoholu, je neutěšený život rodinný. Často je vyháníme z domova, ač ne vlastní vinou my samy, naše věčné nářky nad rozpočtem, nad prázdnyimi prádelnicemi, nad rozbitými kalhotami. Jsme věčně uspěchaní, stále ve frontách něco sháníme. Nemáme času pro děti, ponecháváme je sobě samým. A ony nechtějí nám přidávat starosti, odcižují se nám a samy zápasí se svými problémy.

A jak se snažíme prakticky zvyšovat mravní úroveň mládeže? Tady by zmohl mnoho rozhlas ve svých relacích, je to jedna z nejdůležitějších lidových institucí (až na ty nešťastné šlágry, jako „Měsíc se na nebi koupal, když jsem tě na klíně houpal“ atd.).

Končím s přáním, abychom tu naši mladou generaci méně kritisovali a více se o ni starali. Protože na otázku — jaká bude naše mládež? — je jediná odpověď: Taková, jakou jí uděláme.

B. Š...ová, Přerov

Hospodářská krize umění

Vážený pane redaktore!

Článek pana Jiřího Hejdy v »Dnešku« upozornil na krajně naléhavý problém umělců — jak dál žít a tvořit.

Jaké lásky a píle, ale také sebezapření a hrdinství je zapotřebí k tomu, aby se někdo stal umělcem, bylo známo jen nejbližším přátelům umělců. Málakdo se však staral, jak umělec žije. Jistě by se většina občanů podivila, jakými různými způsoby mušeli si vydělávat na nejnutnější obživu výtvarní umělci, třebaže jsou dnes členy Akademie věd a umění. Malíř, jehož díla visela již v Moderní galerii a poctěný několika cenami, měl ve svých 38 letech průměrný měsíční příjem 450 Kčs. Byly to obyčejně oddané manželky — úřednice nebo švadleny — které umělce zchraňovaly.

Tak tomu bylo před válkou.

Válka přinesla nebyvalou konjunkturu českému umění, která zejména v posledních letech války byla vystupňována do takové míry, že nikdy české výtvarné umění takový odbyt nenalezlo. Kupovalo se bez výběru, a mnohý vážený umělec nakonec nerad prodával, neboť dobře věděl, že to není láska a obdiv k jeho práci, co vedlo k těmto překotným nákupům. Znal léta nezám a byl především životem vychován ke skeptickému přijímání všech slibů, že nyní po válce bude o umělce lépe postaráno státem, povinnými nákupy zárodnačnými podniky a státní nákupnou atd.; ušetřil si proto nějaký ten vklad, doufaje, že se přece bude moci po jistou dobu věnovat další práci bez starostí o to nejnutnější. V tom se však zklamali. Nejen že se pro umělce nestalo téměř nic, ale jejich vklady byly vázány a z nich uvolňován jen malý obnos na skrovný život jeho i jeho rodiny. Zato však dostávají umělci platební rozkazy na daně za rok 1946, znějící na částky několik desítek tisíc (vždyť měli velký příjem v r. 1945 ve starých penězích, proč by nyní nemohli platit daně v nových?).

Malíři a sochaři neprodávají. Jsou toho příčinou vysoké ceny? Věřte, že by malíř, jehož hrubý příjem za celý minulý rok činil 12.000 Kčs nebo jiný — člen předního výtvarnického spolku, s příjmem 8000 Kčs, nebo velmi dobrá malířka, která prodala dva obrazy za 6000 K za celý rok, neprodal obraz za obnos, který mnohý nyní utratí za jeden večer za lihoviny, nebo mnohá dáma dá za větší lahvičku voňavky? Věřte, že by malíř, který musí platit atelier, otop, světlo, koupiti si malířský materiál, rámy a pod. nevyšel skutečném zájmem i cenové vstřícnosti? Věřte, že padesátiletý malíř, který se v r. 1946 zúčastnil 11 výstav v Praze

i na venkově jako člen dvou předních uměleckých spolků a neprodal přitom ani za haléř (a nebyl to ani surrealist, ani kubista, nýbrž jeho tvorba byla úplně realistická), má o skutečném zájmu o umění dobré mínění? A tak každý výtvarný umělec čeká na konec roku, kdy snad ministerstvo školství a národní osvěty zakoupí od něho nějaké dílo. — A nepovede-li se to, je třeba se pokusit hlásit se u magistrátu na odklizování sněhu, jako to učinil nedávno jeden mladý malíř (nebyl ovšem přijat).

A tak tedy tomu je dnes.

Pan J. Hejda vidí východisko v přijatelných cenách 2—3 tisíce Kčs. Posuďte však sami: prodá-li malíř obraz za 3000 Kčs, musí odvésti pořadatelé výstavy nebo obchodníkovi nejméně 20% — 600 Kčs, a nejméně dalších 1000 Kčs musí počítati na režii (plátno, barvy, rám, slepý rám atd.) a daně. Prodal-li by tři až čtyři obrazy za měsíc, byl by jistě spokojen, neboť jeho příjem by se přiblížil příjmu kteréhokoliv jiného dělníka. Ale nemůže být spokojen, prodá-li je sotva za rok.

V dnešní společnosti potřeba mít umění je vzácná. Je třeba usilovně a neúnavně vésti lid k chápání nutnosti umělecké práce, aby ubývalo těch, kteří se dívají na umělce jako na člověka, který si vydělá něco pro svou vlastní zábavu, při čemž odvíjí kdejakého sportovního profesionála. Důležitá úloha připadá tisku, který by měl věnovati umění alespoň třetinu místa, co věnuje sportu.

Nehněvejte se, prosím, že se nepodepíši, nechci vypadati, že mluvím za sebe; jsem totiž

J. Š.
akademický malíř

Vážený pane redaktore,

přečetl jsem si z vypůjčeného »Dnešku« č. 41 s velkým zájmem pojednání národohospodáře J. Hejdy o »Hospodářské krizi umění«. V něm se mimo jiné zmiňuje o tom, že lid chodí více do biografů než do divadel. Dávám mu plně za pravdu.

Chci jen krátce uvést jako příspěvek k diskusi svůj případ. Jsem profesorem reálného gymnasia, ženatý, s dítětem. Po dvaceti letech službě činí můj plat čistých Kčs 3281.— měsíčně. Dříve jsem působil jako definitivní odborný učitel s platem o Kčs 800.— vyšším, než nyní. Poněvadž žádost o vyrovnávací příspěvek od podání žádosti bude v nejlepší případě za rok nebo za půl druhého roku vyřízena, pobírám plat jako úplný začátečník. O propočítání let strávených na školách nižšího typu ani nemluví. To bude asi za 3—4 roky (se ztrátou ¼ služby).

Po zaplacení nájmu Kčs 550.— měsíčně, elektrického proudu, plynu a jiných nutných potřeb, má na kulturu prostě nezbyvá, i když divadlo, kniha, koncerty a časopisy patřily kdysi v mé rodině k normální potřebě, jako chléb a sůl. Podle možnosti jdu s manželkou jednou za měsíc pouze do biografu, a to ještě na nejlevnější místa, téměř před promítací plátno. I to je pro mne vydání bolestivé, počítám-li dvě vstupenky po Kčs 9.— s příplatkem Kčs 1.—, šatnu Kčs 2.— a tramvaj Kčs 10.—, celkem Kčs 32.—.

Měl bych toho více na srdci, nechci se však rozepisovat, aby nevzniklo domnění, že jsem snad zbytečně zatrpklý.

Váš

pracující inteligent.

Smíšená manželství

Vážený pane redaktore!

Jsem také Češka, jedna z těch postižených. Ze jsem se před lety provdala za Němce (Rakušana), hodného, který měl matku Češku, otce Němce, dnes za to velice trpím. Nejsem sama, je nás mnoho, kde nám naši vlastní lidé vzali všechno, byt, nábytek, všechno, a teď ještě chtějí nás snad dát pryč, i s občanstvím dělají vše možné, abychom je nedostali. Nemám byt, kde bychom si mohli zatopit. Pane redaktore, toto Vám píši v nevytopeném pokoji, kde dnes jest venku zima 27 stupňů. Nemohu Vám to ani napsat, jak mám ruce zmrzlé.

Proč trpím od našich lidí a za co? Za ten náš byt a za ten náš nábytek? To by bylo opravdu špatné. Jsme třeba lepší vlastenky, nežli jsou oni. Pane redaktore, nejsme samy, máme každá bratra, sestru, strýce, celé příbuzenstvo, myslíte, že mají z toho radost? Trpí s námi. Kdybychom se něčím proti vlastní provinilosti nebo byly udavačkami neb vlásky vyvšely, ale že jsme měly za muže Němce a ještě před mnoha lety jsme se vzali — to se opravdu nemá dělat.

Pane redaktore prosím Vás, uveřejněte to také, aby viděli, jak nám ubližují.

Srdečně Vám předem děkuji.

Z.

Vážená redakce,

v posledních číslech vašeho listu uveřejnili jste několik dopisů, jež se obrací tragickou problematikou smíšených manželství. Ráda bych upozornila na trapnou nespravedlnost, již se dopouší stát na nejnevinnějších — na dětech z těchto manželství. Týká se to především sirotků a polosírotků, kteří ztratili své německé otce. Uvádím konkrétní případ: dospívající syn pochází ze smíšeného manželství, otec byl Němec, matka Češka. Matka se na počátku války rozvedla a brzo potom se provdala za Čecha. Syn byl i pak

vychovávan matkou, finančně byl však zcela závislý na otci. Po válce dostal definitivní státní občanství i potvrzení o státní spolehlivosti. Jeho otec, který nikdy nebyl v žádné nacistické složce, zemřel po revoluci v internačním táboře. Zůstal po něm starý, předválečný rodinný majetek, který byl zkonfiskován. Nároky synovy na tento majetek byly zamítnuty, ačkoliv je Čech a jediný dědic. Nebyla respektována ani alimentární povinnost, ačkoli podle občanského zákona alimentární povinnost k nemanželským dětem po úmrtí otce přechází na jeho dědice a není důvod, proč by měly mít nemanželské děti výhodnější postavení nežli manželské.

Kdo má nyní syna vydržovat, aby mohl dokončit započatá studia? Matka, která má v druhém manželství další děti, není výdělečně činná a je výživou závislá na svém druhém manželu. Tento však nemá k synu z jejího prvního manželství žádnou alimentární povinnost. Závažnější však ještě je, že syn vstupuje do nového života s pocitem křivdy, zbaven svého zákonného dědictví a odkázan na milost a nemilost příbuzných.

Je zřejmé, že zde jde o nedostatečně promyšlené nařízení, jež nepamatovalo na případy tohoto druhu. K napravení křivdy není však dosud pozdě.

J. K.

Vážený pane redaktore!

Díky Vašemu poněkud neaktuálnímu pojetí slova, že demokracie je diskuse, zaznělo v tomto listě několik málo taktů tragické, bohužel však nedokonalé symfonie českých žen německých mužů. Dorazili jsme se o překvapujícím počtu českých lidí, stojících dosud ve stínu svobody; byli jsme svědky vyčítání zdánlivých výhod ženám, sedícím konec konců v jednom člunu; obeznámili jsme se se smýšlením postižených; poznali jsme, že to, co se vytýká i nenacistickým Němcům, — totiž lhostejnost celku vůči nepravu — se dá ve zmenšeném měřítku aplikovat i zde a — přesně podle očekávání — postrádáme v tomto elegickém koncertu hlas odpovědné osobnosti. Není to nedůvěra v lidskost rozhodujících činitelů, když věcně konstatuji, že je mnohem snadnější v rozrušených dobách přehlédnout poměrně malíčkosti na periferii velkých událostí nebo jejich řešení odsunout na zdánlivě vhodnější dobu, než dnes tyto, jaksi již promíčené, křivdy napravit. Je to dnes již takřka nemožné, vrátit někomu to, nebo aspoň část toho, co mu podle lidského, politického a zákonného práva náleží, když se o tato práva (a hlavně o tento majetek) většinou již rozdělili lidé, kteří trvají na kontinuitě revolučního práva. Proto toto opatrné obcházení horké kaše, proto tyto zdánlivě hluché uši a uzavřená srdce.

Tyto ženy nejsou bojovnice, styděly by se býti propagátorky svého bolu. Nemají zastávce s právoplatnou legitimací, nejsou sřruzeny v žádném svazu, ač takřka všechny byly politickými věznicí za okolnosti, jež byly tak trošičku v rozporu s tím, co si normální smrtelník představuje pod demokracií. Ještě dnes se jim to zdá jako těžký sen a zdráhají se o tom mluvit. Samy však byly po dlouhá léta svědky nacistických method, aby tyto přvé dny, týdny, ba i měsíce nepřipočítaly na vrub revolučního, třebaže poněkud setrvačného elánu. Zakrátko dokončí svou neslavnou dvouletku nejistoty, pokoření a strádání. Nehleďte v tom jen malichernost a hamilnictví, když za bezesných nocí vzpomínají na ztracený ráj — svůj bývalý domov — na své dlouholeté prostředí, které si pořídily ze svých úspor a kde vše mělo svou historii. Nevytýkejte jim werwolfovské intriky, když by spíše snesly úplnou ztrátu svých domácností následkem vybombardování nebo požáru než myšlenku, že mezitím, co sami živoří v cizím prostředí a spí v cizím loži, v jejich bytě se roztahují lidé, jejichž jediné plus je vyvinutý smysl pro konjunkturu.

A přesto: je to až dojemné, jak přes veškerou skepsi, která je výsledkem dosavadních jejich zkušeností a má své nejcitlivější kořeny ve zraněné a zraněné lásce, tyto ženy se snaží uvést slovům významných osob o demokracii, svobodě, humanitě, právu. Znájí tyto osoby z dřívějšíka, vědí, že nemluví jen tak nazdařbůh, vědí, že něco na tom musí být. Samy jsou však stále z tohoto lidského společenství vyloučeny, stále jim brání jakýsi závoj před očima, aby samy poznaly tento sluneční paprsek.

Jedna z nejtolerantnějších úředních reakcí na jejich snahy je litostivé pokrčení ramen a: To víte, kde se káčí les, tam létají třísky! Bylo však nutné káčet tuto nacistickou džungli tak ukvapeně, že bylo tím i zničeno vše?

Je to možné, aby omezená státní příslušnost německá stále ještě byla nesmírně důležitým dokumentem, kdežto bývalá československá jen cípem bezcenného papíru? Přímou vidím jeho důležitou radost, když z onoho podsvětí pozoruje, že čistě byrokratický zřádek jeho oberlandrata stále váží více než celý poctivý život jako Češka.

Nedivte se jim proto, když mnohým z nich jako fata morgana se jeví život v zemích jako jsou Švýcarsko, Skandinávie, Anglie. Spojené státy, Kanada — ba i zničená města, bída a záhadné politické prostředí u německého souseda ztratila svou původní hrůzu. Vždyť v posledním, nejnvtířnějším koutku svého srdce tyto ženy si uchovávají poslední jiskru naděje, že zase budou jednou tím, čím byly: lidé mezi lidmi.

Ztratily vše mimo svou lidskou důstojnost. Proto mnohé z nich již odčuly, mnohé je budou následovat. Záleží jen na zákonodárcích, jak hluboko se budou cítit Češkami, neboť jejich nemohorné čeství jim žádný dekret nemůže vzít. Nebudou propagovat

nenávisť k rodné zemi, nevystaví na obdiv svůj úděl cizím očím. Každá z nich však bude ozářena aureolou mučednictví.

Revoluční vichřice mezi mnohým shnilým srazilá i zdravé a krásné plody. Je to věcí dobrých hospodářů, shýbnout se a očistit je od bláta.

I Vaše kniha bude jednou napsána, české ženy německých mužů!

Děkuje Vám jeden z jejich mužů.

C. M. V.

Vážená redakce Dneška,

věnuj laskavě kousek vzácného místa příspěvku k věci smíšená manželství pisateli, který vyrostl přímo na samém okraji slezského češství.

Pro posouzení statečnosti české ženy z takového manželství čtémž případ: Žena uzavřela manželství s mužem Němcem roku 1937, tedy v době, kdy byla smíšená manželství neoficiálně doporučována. Sama jsouc uvědomělou Češkou, vychovávala synka česky, i když do jejich snah rušivé zasahovaly vlivy z německé ulice. Muž narukoval 1939. Při sčítání lidu v prosinci toho roku dovedla si obhájit svoji národnost tak, že byla zapsána s vědomím manžela do kartotéky jako Češka. Odolávala všem nátlakům, které v takovém území nebyly jisté malé, a vykázala ze svého bytu ty různé příslušníky těch všelijakých složek a organisací vřdycky, když přicházeli znovu a znovu, aby ji zapsali. Že se takové počinání neobešlo bez výhrůžek, že je samozřejmé.

Muž byl na jaře roku 1944 odsouzen německým vojenským soudem pro hanobení představitelů říše a pro poráženecké výroky na 4 měsíce do káznice, a trest si odpykal v Holandsku. Nakonec byl zařazen do trestního útvaru. Ženě byla zastavena podpora — vyživovací příspěvek — 58 marek měsíčně, a živila se jako zemědělská dělnice, koříc se naději, že když se jí muž vrátí, bude je její i jeho postoj oceněn, a že budou moci v klidu pracovat, aby si vydobyli svůj denní chléb.

Poslední dubnové neděle proměnil nálet ruských letadel její domek v několik fur ssutin a zbytek dokončily katuše. Z celého života zbylo skutečně jen to spálenisko a nelze se divit, že v okamžicích deprese byla schopna sebevraždy. Jen myšlenka na dítě ji uchránila totoho činu.

Ptám se vás, čtenáři

oč byla tato žena statečnější nežli tak zvaní »dobří Češi«, kteří jí dnes mají ve své úřední funkci posuzovat a vátit její češství, když si uhájila v době, kdy celá území byla rázem germanisována (mám na mysli Hlučinsko a Těšinsko), svou národnost. Právě tyto tak zvaní »dobří Češi« byli v tamějším území a také na území byv. protektorátu tak »pružní«, že si podle jejich mínění neškodným příspěvkem a úsluhami zajišťovali svůj klid a i relativní bezpečnost po dobu okupace.

Při řešení jde o to, aby byla zajištěna spravedlnost všech těch, kteří žádají o prověření svého případu. Říká-li pan prezident, že odsun nesporných případů musí být proveden lidsky a humánně, má jistě každý Čech nebo Češka ze smíšeného manželství nárok na to, aby byl jeho případ zvážen. Bylo řečeno zcela oficiálně, že my, malý národ, nemůžeme si dovolit nechat vytéci tolik krve vyvážení českých lidí za hranice — a přesto se vyvážejí. Na druhé straně se promijí hromadná národní zrada, jako na Hlučinsku a na Těšinsku, kde zásahem ústředních úřadů bylo vráceno státní občanství desítkám tisíc bez hlubšího šetření.

Jde o spravedlnost a o nic jiného. Je nanejvýš nutné, aby si to uvědomili ti, u nichž je výkonná moc. Státu se nepomůže tím, že se vyveze několik tisíc lidí české krve pro povrchně posouzenou vinu.

Až ochladnou hlavy, zjistí se, že se mělo postupovat přísně, ale spravedlivě, neboť myslí-li si některá mocná hlava, že hřích Česky, která si vzala před okupaci — před ohrožením republiky — Němce, je velký, jak velký je potom hřích tak zvaného »dobrého Čecha« z pohraničního území, který podle úředního termínu z do nucení a pod nátlakem přijal německé státní občanství a dokonce bojoval proti republice se zbraní v ruce! A nyní je pardován! Myslíš, čtenáři, že žena Němce byla toho nátlaku ušetřena? Kub.

listárna redakce

F. Z. v B. — Ani Gustav Winter ani Richard Weiner nebyli vyznamenáni francouzským řádem Čestné legie. Mýlíte se: nestalo se tak — podle hodnověrných informací — opominutím se strany vládních kruhů francouzských, nýbrž vinou našich úřadů. V případě Wintrově francouzská vláda lidové fronty o jeho vyznamenání přímo usilovala, ale narazila, jako v jiných významných případech, na odpor našeho zastupitelského úřadu v Paříži. Upozorňujeme Vás, že cizí řády se udělují po vzájemné dohodě vlád, resp. jejich orgánů. Je prý možná náprava: posmrtný francouzský válečný kříž pro Gustava Wintra za jeho válečnou činnost ve Francii a v Anglii a oběma, Weinerovi i Wintrovi, za jejich životní a zcela mimořádné literární a novinářské dílo čestné členství (dopisovatelů) in memoriam některé francouzské učené nebo literární společnosti.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

FRÁŇA ŠRÁMEK SEDMDESÁTNIK

Josef H o r a

SPLAV

*Do mladých dní mi hučel splav
omamně sráznou melodií.*

Básníku krve, buďte zdrav

v tom rytmu vln, jenž stále mív

a stále tkví mi v paměti

jak píseň mého zásvětí,

*v němž mladost vír v kruhu
pluje*

a v ozvěnách se vynořuje.

Fráňa Š r á m e k

ČESKÉ JARO 1945

*Když tolikrát jsi řekl ne,
proč neřici zas jednou ano?*

*Když ruka se ti utrhne
a předáš-li se, nevidáno!*

*Přej nám jednou, ať se máme,
ať nám štěstím hlava drnčí,*

až se za ni popadáme:

lidí, co se nestalo,

naše české trpké trnčí

révu rodit počalo.

*Pochválen buď, tentokráte
z úst ti basem znělo: da,*

přáli jste si, tu to máte,

co se z toho vyklubá —

pochválen buď, nám se líbí,

žes nám kápl do záliby

a řekl to pa rusici:

co kozáčkem ruským počlo

v českou polku přejde skočmo,

a chuť ať si zajít dá,

kdo by nám lez na lusky.

— Nepřítel, nepřítel, — vykřiklo cosi v Kulfovi.

Odpověděl tomu jen málo-mocným zkriveným úsměvem; tehle jezdec nepřítel, za ním desetitisíce jiných nepřátel, ale proč? Proč?

Co se to stalo, jaká strašná nemoc zachvátila mozky, že si usmyslily hráti tuhle šílenou, strašnou hru s desetitisíci lidských figurek...?

Což nevykřikne člověk, když tu kule prostřelí prsa?

A vykřikne-li, což ten výkřik nikdo neslyší?

A slyší-li, což může chtít ho neslyšet...?

A jaká je to kde moc, která svou zpupnou píseň skládá z výkřiků desetitisíci raněných a zabitých...?

Očima naplněnými neobyčejným smutkem, díval se po svých soudruzích.

Kdyby tu měl aspoň jednoho kamaráda, z jehož očí by vyčetl to, co mu stavuje prsa; jen tupé, strojové obličej cívěly tím směrem, kde jim fekli, že je nepřítel.

(Sláva života.)

Hrála dobře. Potlačila i drápatý pohyb, kterým se jí chtělo po dopisu sáhnouti. Její ruka vykonala spíše jakousi křížovou cestu o několika zastaveních a její oči, přecházející potom od rádky k rádce, zdály se konati totéž. Neprozradila se jediným hnutím obličeje. Ulehčující jásot zůstal hluboko dole v ní, nahore byla jen ta křížová cesta. V dopisu nebylo skutečně nic, co by ukazovalo prstem přímo na ni. Nic lehčího, než natočit ten prst nějakým potměšilým směrem. Dole se ještě jásalo, křepčilo, ale nahore počaly již pracovat temné myšlenky. Pracovaly rychle.

Měla hlas zrytý utrpenou křivdou, když řekla: „Pánbůh ti, Ladislave, odpust’ tu myšlenku, že mám snad já na tom nějakou vinu, že já jsem ho do toho vehnala. A jak bych taky mohla... a čím?“

(Past.)

Ulice dívala se na bloumající děvčata zajímavými očima sta oken. Z některého okna ulomila se píseň, z jiného několik slov hádky, jako když hnekle překvapí žinde se pouze

nadula záclonka, objevila se ruka a zmizela. Za okny dělo se asi leccos, co mohl každý vidět, někdo si vázal kravatu před zrcadlem, červená paní s perličkami potu na čele žehlila, dítě se kulilo za mícem, služka se schýlila nad shrnutým kobercem; nadula-li se záclonka, bylo to asi z právanu, někdo vstoupil, druhý v pokoji se po něm ohlédl; mnoho různých věcí se dělo, které mohl každý vidět. Také se děly však za okny věci, které bylo nutno ukrývat. Některá okna zdála se jen šeptati. Některá mlčela. Někde spadla žaluzie, dvě služky kdesi na ulici od sebe odskočily, nechávajice za sebou tratoliště červeného smíchu; ulice vesele zapraskala, jak z bujnosti profrzená.

(Tělo.)

Čeká se snad, že rozezstru zvědavým očím prostrílený plášť svého života, vypravuje dojemnou historii všech jeho děr, utržených za velmi romantických tažení — a já tu zatím chlubně tasím jen jakousi dětskou halenku, která, proděravěla-li, tož ne kordem a ne kulí! Jen o mém nejzazším dětství jest tu vypravovatí a neklamali se, i to bude odpovědi k dané otázce. A budu-li vypravovatí, jako by se nejednalo o mne, nýbrž o někoho jiného, to už ať je přičteno mému zvláštnímu rozmaru, jež nechci a snad ani nemohu vysvětliti; svedl bych i rád k domněnce, že vypravuji ne pravdivé, nýbrž jen pravděpodobné. Obávám se ostatně pouze jednoho: že nemám vhodného hlasu, hlasu, jenž umí obcházeti po špičkách, abych bez zlozvuku vypravoval to, co následuje.

(Křížovatky.)

...Říkám vám, býti Šrámkem, jest krásné a dostatečně posláni, ničím nemůžeme Šrámku ověsit a vyzdobit než tím, co roste z něho samého. Je o věnčen vlastními květy a oslaven svou vlastní hojností života; je drsný svými jízvami a útlý svým věčným rozpakem. Mluvim o něm jako o nějakém stromu, myslím při tom na to, že lze jej pohladit jako tvrdou kůru stromu a opřít se o něho jako o spolehlivý peň.

že lze mu stejně naslouchat, když mlčí, jako když to z něho mluví sterymi hlasy; že je po čertech tvrdý, křehký a hedvábný a útle vroubkovaný na každém lístku, v který se rozvíjí. Dobře je člověku býti s ním; dobře je člověku u jeho knížek; dobře jest naslouchati jeho mužům a ženám. Je to svět mladé divočiny a chlapské něhy; svěi horce smyslný a vášnivě čestný; plný čistoty a živočišnosti; pudově rozpoutaný a při tom cudný. Setřete to: jmenuje-li se nějak úhrn toho všeho, jmenuje se mládí. Není to mládí chlapce; je to mládí muže. Jeho ryozost není porušena; tavi-li se v trýzeň a dojeti, očistuje se od veškeré šlaky. Ale co bych vám říkal o jeho knížkách? Vy je čijete; sklánějí se nad vašim mládím, šumi vám sladkým a bolestným hlasem života. Vám mladým básník nadělil ze své největší plnosti.

Šrámku, příteli, nejjemnější z mužů, nejlepší z lidí, nejčistší z básníků, buďte pořád tak mlád!

Karel Čapek v Knize o Šrámkovi.

Klub knižní tvorby Kmen pořádá v Národním divadle v Praze v neděli dne 19. ledna 1947 v 11 h. k počtu sedmdesátých narozenin národního umělce Fráni Šrámkovi matinee Sláva života. Úvodní proslov Fr. Halas, členové činohry N. D. přednesou ukázky z básnickovy tvorby, melodram a scerají aktovku »Cerven«. Vstupenky u pokladny Národního divadla a ve všech čelných knižkupectvích.

Z nových francouzských knih. Henry Bourdeaux vydal u Plona román »Apolline ou la mauvaise part«, Hrdinkou je silná žena, stojící v boji proti rozhozovačnému manželu. - Mladý francouzský spisovatel Albert Cossery, kterého kritika řadí mezi nejlepší soudobé povídkáře, vydal nevelkou, ale hutnou sbírku povídek »Les Hommes oubliés de Dieu« (Lidé, na něž Bůh zapomněl). Námětově čerpá z bídného života severoafriického proletariátu. Sbíрка vyšla v nakl. Charlot. - U Hachetta vyšly první dva svazky ilustrovaných dějin francouzské literatury pro studující mládež středškolskou a vysokoškolskou »Manuel des Etudes littéraires françaises« od Pierre Castexe a Paul Surera (I., středověk, II. XVI. století). - O vztažích spisovatele k rodnému kraji a místům, kde žil a jimiž prošel, pojednává André Ferré v essayi »Géographie littéraire« (Literární zeměpis). Vyšlo u Sagittaire. - U Gallimarda vyšel posmrtný fragment Paul Valéryho »Mon Faust«. Valérymu je věnován essay Jean Ballard »Paul Valéry vivant« (Živoucí Paul Valéry). Vyšel u Caniers du Sud. Ballard v něm sebral přesná fakta a vzpomínky od svých spolupracovníků na Paul Valéryho a teprve k dokumentům připojil vlastní komentář na konec knihy. Osoba a dílo jsou takto neobyčejně oživeny a přiblíženy čtenáři. - Georges Duhamel a Henry de Warquier jsou společnými autory knihy »Visages« (Ed. Universelle - Pierre Angel), která je kontemplací básníka, vědce a výtvarníka o lidské tváři. Kniha je vyzdobena 15 mistrovskými lepty. Warquierovými. - Pierre Loeb vydal v edici Bordas své vzpomínky obchodníka s obrazy »Les voyages à travers la peinture«. Kniha je dobrým průvodcem po dílech a současných malířských teoriích. - »Arts et métiers graphiques« vydávají kolekci, zasvěcenou studiu francouzské architektiky. Jako první svazek vyšla studie o architektu Ledouxovi (1756-1806) »Cl. N. Ledoux et l'architecture urbaine et sociale au début du XIXe siècle«. Ledoux byl předchůdcem moderních směrů sociální architektiky, stavěl dělnické domy a pracoval před více než sto lety úplně plán ideálního města, jako je dnes jádrem snah moderní urbanistiky. - V edici Le Divan vyšel pátý svazek korespondence Prosper Mériméa »Correspondance générale«, tome V (1847-1848), kterou vydává Maurice Parturier. Svazek zvláště aktuální vzhledem k obdobné tehdejší a současné politické situaci ve Francii. - V nakladatelství Davot vyšla

ve francouzském překladu kniha »Paratroops«, napsaná autorem známé knihy »Blesková válka«, která vyšla za války v Anglii a byla doporučena armádě k studiu britským parlamentem. Autorem knihy je Čechoslovák O. Miksche, nyní podplukovník, který sloužil za války v československém vojsku ve Francii a v Anglii, odkud pak záhy přešel k svobodným Francouzům a byl činný ve francouzském hlavním štábu v Londýně. Kromě knihy »Blesková válka«, kterou se stal rázem známým ve vojenských spojeneckých kruzích, vypracoval instrukce o vojenských podmínkách spojeneckého vylodění ve Francii v r. 1944.

KNIHY REDAKCI DOŠLE

J. L. Fischer: **Den po válce.** - Nakladatelství Václav Petr. Stran 30. 7 Kčs.

A. M. Piša: **Poesie své doby.** - Nakladatelství Václav Petr. 7 Kčs. Stran 42.

Kamil Bednář: **Duše orlí.** Básně. Kresby Václav Plátek. Graf. úprava Jaroslav Sváb. Vydal jako 14. svazek edice Lyrika naklad. Václav Petr. Stran 120. 69 Kčs.

Emanuel Hruška: **Krajina a její soudobá urbanisace.** Nakl. B. Pyšvejc, Praha. Kresby a fotografie autor. Stran 100, 120 Kčs.

Ak. arch. Jaroslav Pelan: **Kuchyň v organismu bytu.** Nakladatel B. Pyšvejc. Knižní úprava provedl autor. Obálku arch. Josef Hesoun. Stran 52. 58 Kčs.

Jiří Körber: **Jitřní směna.** Vydalo nakladatelské družstvo Máje. V edici Poesie Máje sv. 1. S obálkou Marie Rychlíkové. Stran 77. Brož. 57 Kčs.

Petr Bartoník: **Dny, které nebolí.** Obálka Bedřicha Votruby. Vydalo nakladatelství Máje. Stran 142. 51 Kčs.

Emilian Glocar: **Fruška Gora.** Román vyznamenany I. cenou v soutěži nakl. J. Otto. Obálka Josef Hanzl. Stran 239. Brož. 70 Kčs, váz. 95 Kčs.

Helena Hodačová: **Tři doby.** Obálku navrhl K. Teisig. Vydal Melantrich. Stran 179. Brož. 45 Kčs, váz. 70 Kčs.

Michail Zoščenko: **Navrácené mládí.** Jako 49. svazek Minaříkovy knihovny v překladu Stanislava Minaříka, doplněném Vlastou Hilskou podle vydání Vydavatelstva spisovatelů v Leningradě z r. 1933 vydal za redakce V. Hilské a Jana Šnobra Vladimír Minařík v Praze. Obálku Zdeněk Sklenář. Stran 217. Brož. 39 Kčs.

Aleksěj N. Tolstoj: **Petr I.** Jako 45. knihu obnovené Minaříkovy knihovny za redakce Vlasty Hilské a Jana Šnobra vydal Vladimír Minařík v Praze. Frontispice, kresby a obálka od Michaila Romberga. Stran 440. Brož. 120 Kčs.

Slovník veřejného práva československého

bude dokončeni

Když v roce 1927 začalo vycházet v sešitovém vydání reprezentativní dílo z oboru veřejného práva, první český

Slovník veřejného práva československého

uvítal je celý český vědecký svět právnícký s nadšením jako nezbytnou pomůcku pro každého, kdo se zabývá teoreticky i prakticky československým veřejným právem. Každý soudce, právník, veřejný správní úředník, notář a advokát nalezl v něm náležitou informaci a poučení, neboť česká vědecká literatura tohoto oboru byla poměrně chudá. Ještě dnes jsou dosud vydané svazky tohoto Slovníku veřejného práva československého stálým pramenem potřebných informací a vysvětlení. Proto došel Slovník veřejného práva československého velkého rozšíření u všech právníků a veřejných úředníků a těší se neustále pro své možnosti praktického použití velké oblibě.

Do roku 1938 vyšly čtyři svazky celkem o 4000 stranách. Do října 1939 byly pak vydány ještě tři sešity pátého svazku o 240 stranách až k heslu Vodohospodářské fondy. Další vydávání Slovníku bylo znemožněno okupací. Poněvadž by bylo neodčinitelnou chybou, kdyby dílo takového významu nebylo dokončeno, rozhodli se oba z původních pozůstalých vydavatelů, univ. prof. dr. J. Hoetzela a univ. prof. dr. Fr. Weyr s pomocí redakčních tajemníků prof. dr. J. Pošváře a doc. dr. A. Štafla dokončit pátý svazek, aby dílo bylo úplné. Z pátého svazku bude vydáno ještě devět sešitů po osmdesáti stránkách textu a jeden sešit jako rejstřík k celému dílu. Celkem dokončí deset sešitů, které vyjdou průběhem letošního roku, toto stěžejní dílo československé právní vědy.

Slovník veřejného práva československého

dokončí

nakladatelství Tiskových podniků Rovnost v Brně, Ulice 9. května č. 7, jako národní pokračovatelé předchozího vydavatele firmy R. M. Rohrer. Na toto dílo vypisujeme subskripci po 100 Kčs za každý sešit. Subskripce končí 31. ledna 1947. Těm majitelům čtyř předchozích svazků, kterým se poslední tři sešity započatého pátého dílu průběhem okupace a válečných událostí ztratily, jsme ochotni tyto tři sešity dotisknout a dodatečně vyexpedovat za stejnou cenu 100 Kčs za sešit.

Přihlašuji se k subskripci k dokončení díla

Slovník veřejného práva československého

který mi zasilejte od 4. sešitu 5. svazku, od 1. sešitu 5. svazku.

Co se nehodí škrtněte.

Subskripce přijímá každé řádné knihkupectví neb přímo nakladatelství

ROVNOST, Brno, Ulice 9. května 7